

लोकसहभागातून ग्रामविकास

दि. ३०-०९-२०१०
रोजी मोजे खानापूर
ता. कारंजा जि. वाशीम
येथे झालेली ग्रामसभा.

दि. २०-०९-२०१० रोजी
मोजे धुमका ता. वाशीम
जि. वाशीम येथे झालेली
ग्रामसभा.

दि. २३-०३-२०१०
रोजी मोजे मांडवा
ता. रिसाड जि. वाशीम
येथे ग्रामसभेनंतर
आपल्या समस्या
मांडतांना महिला वगै
र ग्रामस्थ.

शेतकरी आत्महत्या रोखण्याकरीता पथदर्शी कृती कार्यक्रमांतर्गत

शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची माहिती पुस्तिका

जिल्हाधिकारी कार्यालय, वाशिम

www.washim.nic.in वर उपलब्ध

उदय राठोड (भा.प्र.से.)
जिल्हाधिकारी वाराणस

मनोगत

वाराणस जिल्ह्यातील निवडक १२ गावांमध्ये शेतकरी आत्महत्या रोखण्या करीता लोकसहभागानुसृत ग्रामविकास वा महत्वाकांक्षी पध्दती कृती कार्यक्रमाची अंमलबजावणी सुरु करण्यात आली आहे. सदर कार्यक्रमामध्ये आज शेतकरी असलेल्या असलेल्या शासनाच्या विविध खात्यांच्या योजनांची एकत्रीतरीत्या गावेनुसार, परिणामकारक अंमलबजावणी ग्रामपातळीवर करण्याची नितांत आवश्यकता आहे. त्यादृष्टीने ग्रामपातळीवर कार्यरत तलाठी, ग्रामसेवक, कृषिसहाय्यक, लोकप्रतिनिधी, सर्व सामान्य नागरीक, स्वयंसेवक, जिल्हा व तालुका स्तरावरील विविध खाते प्रमुख यांच्या सुलभ संदर्भा करीता शासनाच्या विविध योजनांची संक्षिप्त माहिती पुस्तिका संकलित स्वरूपात उपलब्ध करून देण्याचा प्रयत्न सदर पुस्तिकेच्या माध्यमातून जिल्हाधिकारी वाराणस कार्यालयाने केलेला आहे. तरी विस्तृत, अचूक व अद्यावत माहितीकरीता संबंधीत खात्याच्या कार्यालयाकडे संपर्क करावा.

शेतकरी आत्महत्या रोखणे हा नैमीनिक उद्देश असला तरी ग्रामपातळीवरील शेतकरी, शेतमजूर, तळगाळातील सर्वसामान्य माणूस यांच्या आर्थिक व सामाजिक उत्थानाच्या वाटचालीत ह्या पुस्तिकेचा हातभार निश्चितच होईल, हि अपेक्षा.

(उदय राठोड)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	कार्यालयाचे नाव	पान क्रमांक	
		पासुन	पर्यंत
१	ग्रामसभा	२	४
२	कृषि विभाग	५	८
३	दुग्ध व्यवसाय विभाग	९	९
४	पशुसंवर्धन विभाग	१०	११
५	मत्स्य व्यवसाय विभाग	१२	१२
६	रेशीम उद्योग विभाग	१३	१४
७	समाज कल्याण विभाग	१५	१६
८	आदिवासी विकास विभाग	१७	२३
९	महिला व बालकल्याण विभाग	२४	२४
१०	महिला आर्थिक विकास महामंडळ	२५	२५
११	जिल्हा उद्योग केंद्र	२६	२७
१२	शाहिर अण्णाभाऊ साठे आर्थिक विकास महामंडळ	२८	२९
१३	संत रोहिदास चर्मोद्योग महामंडळ, वाशिम	३०	३१
१४	महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळ	३२	३३
१५	महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त आणि विकास महामंडळ लि.	३४	३५
१६	वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ लि.	३६	३६
१७	शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्या.	३७	३८
१८	महाराष्ट्र राज्य अपंग वित्त आणि विकास महामंडळ म.	३९	४०
१९	मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ	४१	४२
२०	आरोग्य विभाग	४३	४५
२१	महसुल विभाग - राष्ट्रीय सहाय्य योजना	४६	४६
२२	महसुल विभाग - नैसर्गिक आपत्ती	४७	४७
२३	पुरवठा विभाग	४८	४९
२४	जिल्हा परिषद विभाग - विविध योजना	५०	५६
२५	दुरध्वनी क्रमांक	५७	५७

ग्रामसभा

ग्रामसभा हा लोकशाहीचा मूलभूत पाया आहे. गावातील महिला व पुरुष यांनी एकत्र येऊन ग्रामसभेत कास कामोबद्दल चर्चा करून निर्णय घेतला पाहिजे. गावाच्या नेमक्या गरजा लक्षात घेऊन गावविकासाच्या योजनांची दिशा ठरविण्याची जबाबदारी ग्रामसभेची आहे. ग्रामसभेमध्ये गावातील पाणी, शेती, वीज, रस्ते, अशा अनेक विषयांवर चर्चा करण्यात येते. ग्रामसभेत मान्य झालेला प्रस्ताव ग्रामपंचायतीला स्विकारणे बंधनकारक आहे. गावाचा विकास गावातील लोकांच्या सहभागातून होण्यासाठी ग्रामसभा हे एक प्रभावी साधन आहे. ग्रामसभेत लोकांनी एकत्र बसून गावांच्या विकास आराखड्यावर चर्चा केली पाहिजे. ग्रामसभेत घेण्यात आलेल्या निर्णयांची ग्रामपंचायतीने योग्य अंमलबजावणी केली तरच ग्रामसभा खऱ्या अर्थाने यशस्वी होऊ शकतात.

ग्रामसभेची वैशिष्ट्ये.

ग्रामसभा वर्षातून सहा वेळा घेणे बंधनकारक असून १५ ऑगस्ट, २६ जानेवारी, २ ऑक्टोबर व १ मे या तारखांना ग्रामसभा होणे अनिवार्य आहे. उर्वरीत दोन ग्रामसभा महत्वाच्या आहेत त्या डिसेंबर व एप्रिल मध्ये घ्याव्या लागतात.

ग्रामसभेच्या प्रत्येक नियमित सभेपूर्वी ग्रामसभेच्या महिला सदस्यांची स्वतंत्र ग्रामसभा झालेली पाहिजे. व दुसऱ्या दिवशी होणाऱ्या मुख्य ग्रामसभेत या बैठकीच्या इतिवृत्ताचे वाचन होऊन त्यावर निर्णय घेण्यात आला पाहिजे.

सभा अध्यक्ष

ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक वर्षातील पहिल्या व शेवटच्या ग्रामसभेचे अध्यक्षस्थान सरपंच भूषवितो. तर उर्वरीत ग्रामसभांचे अध्यक्ष, उपस्थित असलेल्या ग्रामस्थांकडून निवडले जातात.

ग्रामसभेची बैठक

ग्रामसभेची बैठक नियोजित कालावधीत, सरपंच किंवा त्यांच्या अनुपस्थित उपसरपंचाने ग्रामसभा बोलावली नाही तर, अशी ग्रामसभा सचिवाला बोलाविता येते. हि सभा सरपंच व उपसरपंच यांनी बोलाविली असल्याचे गृहीत धरण्यात येते.

ग्रामसभेची नोटीस

ग्रामसभेची नोटीस बैठकीच्या तारखेपूर्वी १० पूर्ण दिवस आधी द्यावी लागते. ग्रामसभेच्या सदस्यांना ही नोटीस सार्वजनिक ठिकाणी वाचता येण्यासाठी लावणे आवश्यक असते. तसेच, त्यात सभेची तारीख, वेळ, ठिकाण, सभेतील विषय यांचा सविस्तर उल्लेख असणे आवश्यक आहे.

ग्रामसभेच्या कोणत्याही सदस्यास प्रस्ताव मांडायचा असेल तर २ दिवस आधी त्याने तो प्रस्ताव सरपंच किंवा उपसरपंचाकडे देणे गरजेचे असते.

ग्रामसभेचा कोरम

ग्रामसभेसाठी एकुण मतदारांच्या १/१० किंवा १०० यापैकी किमान संख्या उपस्थित असल्यास व त्यापैकी ५० टक्के महिला उपस्थित असल्यास ग्रामसभेचा कोरम पुर्ण झाला असे समजण्यात येते.

ग्रामसभेतील कार्यवाही

ग्रामसभेच्या सुरवातीला मागील बैठकीचे इतिवृत्त वाचून पंचायतीच्या अध्यक्ष किंवा सचिवांची खात्री करून सही करणे गरजेचे असते. तसेच वित्तीय वर्षातील ग्रामपंचायतीच्या कामकाजाबाबतची रुपरेषा व त्या वर्षातील कार्यक्रम व हाती घेतलेली कामे, यांच्या प्रगतीची माहिती प्रत्येक ग्रामसभेत देणे बंधनकारक असते.

ग्रामसभेच्या कोणत्याही सदस्याला कार्यक्रमाशी किंवा कामकाजाशी संबंधित प्रश्न विचारण्याचा अधिकार असतो. अशा प्रश्नोत्तरांसाठी वेळ राखून ठेवता येतो. अशा प्रश्नांना अध्यक्षांनी तोडी उत्तरे देणे अपेक्षित असते.

ग्रामसभेच्या बैठकीचा प्रचार आणि प्रसार होण्यासाठी ग्रामसभेच्या पुढील बैठकीची तारीख, वेळ, आणि ठिकाण अगोदरच्या सभेत निश्चित करणे बंधनकारक आहे.

प्रत्येक ग्रामसभेत शासकीय, निमशासकीय कर्मचाऱ्यांने सहभागी होऊन आपल्या खात्याच्या कामांची व योजनांची माहिती दिली पाहिजे. ग्रामसभेने, सुट दिली नसतांना एखादा कर्मचारी सभेस गैरहजर राहिला तर, ग्रामसभेच सचिव, या बाबतचा अहवाल गट विकास अधिकाऱ्याला सादर करेल, गट विकास अधिकारी संबंधित कर्मचाऱ्यावर महाराष्ट्र नागरी सेवा, (शिस्त व अपिल) नियमामधील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यासाठी सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे आपला अहवाल सादर करेल. गट विकास अधिकारी संबंधित कर्मचाऱ्यावर महाराष्ट्र नागरी सेवा, (शिस्त व अपिल) नियमामधील तरतुदीनुसार कारवाई करण्याकरीता सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे आपला अहवाल सादर करेल.

केंद्र व राज्य शासनाच्या व्यक्तीगत लाभधारक योजनांकरीता लाभधारकांची निवड ग्रामसभेत केली पाहिजे. मात्र, अशा लाभार्थी निवडीच्या नियमांचा भंग झाल्यास जबाबदार कर्मचारी व अधिकारी, शिस्तभंग नियमांतर्गत कारवाईस पात्र असतात.

ग्रामपंचायतीतील सामाजिक व आर्थिक विकासाच्या योजना, कार्यक्रम किंवा प्रकल्प यांची अंमलबजावणी करण्यापुर्वी ग्रामसभेकडून मान्यता घ्यावी लागते. अशा विकास योजनांवर कोणताही खर्च करण्यास पंचायतीने ग्रामसभेची परवानगी घेतली पाहिजे.

ग्रामसभेच्या प्रत्येक सभेचे इतिवृत्त बांधीव पुस्तकात, ग्रामपंचायतीचा सचिव तयार करतो. आणि त्याच्या अनुपस्थित, सरपंचाच्या सुचनेप्रमाणे गावात काम करणारा शिक्षक, तलाठी, किंवा अंगणवाडी सेविका यासारखा कोणताही शासकीय, निमशासकीय, किंवा पंचायतीचा कर्मचारी सभेचे कार्यवृत्त तयार करू शकतो आणि ते अभिलेखासाठी पंचायतीकडे सुपुर्द करावे लागते.

-- ० ० ० --

महिला ग्रामसभा

गावातील महिलांना गाव विकासाच्या प्रक्रियेत सहभागी होता यावे, म्हणुन खास महिला ग्रामसभा सदस्यांसाठी मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियमात सुधारणा करण्यात आली आहे. **महिला ग्रामसभा म्हणजे, गावाच्या मुख्य ग्रामसभेआधी घेतलेली केवळ महिलांची सभा.**

अनेकवेळा सामायिक ग्रामसभांमध्ये चर्चामध्ये भाग घ्यायला किंवा पुरुष माणसांसमोर बोलायला महिला संकोचतात. आपली मते स्पष्टपणे मांडतांना ती बरोबर आहेत अथवा नाही तसेच आपण मांडलेल्या मुद्द्यांची खिल्ली तर उडवली जाणार नाही ना या भीतीने त्यांना त्यांचे म्हणणे पुर्णपणे व्यक्त करता येत नाही. खरेतर कुटुंबात तसेच समाजातील कोणत्याही प्रश्नांची झळ बहुतांश वेळेला पहिल्यांदा महिलांनाच लागत असते. दारूचा प्रश्न, पाणी, वीज, रेशन, आरोग्य अशा कितीतरी मुलभूत व महत्वाच्या प्रश्नांना महिलांनाच जास्त प्रमाणात सामोरे जावे लागते. आणि तो प्रश्न गावाशी तसेच गावविकासाशी निगडीत आहे हे ही त्या ओळखू शकतात.

त्याच बरोबर दुसऱ्या बाजूला समाजात महिलांनी कुठल्याही विषयावर आपले मत स्वतंत्रपणे मांडणे, अजुनही विशेषतः समाजाकडुन स्विकारले जात नाही. जो खरेतर आपल्या घटनेने दिलेला मुलभूत अधिकार आहे. त्यामुळे एखादी महिला हिंमत करुन ग्रामसभेत आपले म्हणणे मांडायला उभी राहिली तर तीला तिच्या पारंपारिक स्थानाची जाणीव करुन दिली जाते. न पेक्षा ग्रामसभेला उपस्थित राहायची परवानगीच दिली जात नाही. अशा वेळी गाव विकासाच्या प्रक्रियेत संपुर्ण गाव सहभागी व्हावे हे मार्गदर्शक तत्व बाजूला पडते.

निवडून आलेल्या महिलांसह गावातील सर्व महिलांना मोकळेपणी आपले विचार ग्रामसभेत मांडायची संधी प्राप्त व्हावी, पाणवठ्यावर होणाऱ्या चर्चाना औपचारीक व्यासपिठ मिळावे म्हणुन महिलांसाठी स्वतंत्र ग्रामसभा घेणे कायद्याने बंधनकारक केले आहे. अर्थातच **महिलांनी मुख्य ग्रामसभेतही सहभागी व्हायचेच आहे.**

उपस्थित महिलांमधुन महिलांच्या सभेची अध्यक्ष निवडली जाते.या सभेमध्ये महिलांना भेडसावणाऱ्या विविध प्रश्नांवर चर्चा करुन त्यावर उपाय योजना सुचविल्या जातात.त्याच बरोबर पिण्याचे पाणी, महिलांच्या व्यक्तीगत लाभांच्या योजना, बचत गटातील अडचणी, महिला सक्षमीकरण कार्यक्रमावर चर्चा करण्यात येते. या सभेतील कामकाजाचे सविस्तर इतिवृत्त ग्रामसेवकाने तयार करुन दुसऱ्या दिवशी होणाऱ्या ग्रामसभेत त्याचे जाहीर वाचन केले पाहिजे. त्या ग्रामसभेत महिलांनी घेतलेल्या निर्णयांना मान्यता दिली जाते. यातुन महिलांच्या आत्मविश्वासाबरोबर गावविकासातील त्यांचा सहभाग ही वाढायला मदत होते.

महिला ग्रामसभेला कोरमची अट नसुन ही सभा महिलांच्या सोयीच्या वेळी तसेच सोयीच्या ठिकाणी घेता येते.

-- ० ० ० --

कृषि विभाग

योजनेचे
नाव
योजनेचे
स्वरूप
पात्रतेचे
निकष
आवश्यक
कागदपत्र
लाभ

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा योजना

या योजने अंतर्गत खालील प्रमाणे विविध घटक राबविण्यात येतात या योजनेसाठी सर्व शेतकरी पात्र आहेत.

सर्व शेतकरी

७/१२ चा उतारा, ८-अ,

१. एकात्मिक खत व्यवस्थापन (जिप्सम) - ७५०/- प्रति हेक्टर
२. एकात्मिक खत व्यवस्थापन (सुक्ष्म मूलद्रव्य) - ५००/- प्रति हेक्टर
३. एकात्मिक किड व्यवस्थापन - ७५०/- प्रति हेक्टर
४. मल्टी क्रॉप प्लॉटर - किमतीच्या ५० टक्के/रु.१५०००/- यापैकी जे कमी असेल ते
५. सीड ड्रिल - किमतीच्या ५० टक्के/रु.१५०००/- यापैकी जे कमी असेल ते
६. रोटो व्हेटर - किमतीच्या ५० टक्के/रु.३००००/- यापैकी जे कमी असेल ते
७. डिझल पंपसेट ५hp - किमतीच्या ५० टक्के/रु.३००००/- यापैकी जे कमी ते
८. नॅकसॅक स्पेअर - किमतीच्या ५० टक्के/रु.४३७.५०/- या पैकी जे कमी ते
९. पावर ऑपरेटेड - किमतीच्या ५० टक्के/ रु.२२००/- यापैकी जे कमी असले नॅपसॅक स्पेअर
१०. तुषार सिंचन संच - रुपये ७५००/- प्रति हेक्टर

योजनेचे
नाव
योजनेचे
स्वरूप
पात्रतेचे
निकष

राष्ट्रीय कृषि विकास योजना

सन २००९-२०१० या आर्थिक वर्षासाठी वाशिम जिल्हयाचा समावेश करण्यात आला आहे. या योजने अंतर्गत वाशिम जिल्हयासाठी सन २००९-२०१० करीता एकुण १००० शेततळी तसेच म.ग्रा.रो.ह.यो.अंतर्गत प्रति तालुका २०० प्रमाणे एकुण १२०० शेततळे असे दोन्ही योजनेतुन २२०० शेततळ्यांचे लक्ष आहे.

१. शेतकऱ्यांच्या नावावर किमान ०.६० हेक्टर जमीन असावी.

२. यापुर्वी इतर योजनेतुन विहीर किंवा इतर सिंचन सुविधा मंजुर केलेली नसावी.

३. शेततळ्यांचे ठिकाण तांत्रिक दृष्ट्या योग्य असावे.

आवश्यक
कागदपत्र

जमीनीचा ७/१२ उतारा, ८ -अ चा उतारा, शेतकरी अनुसूचित जाती / जमातीचा असल्याचे प्रमाणपत्र, शेतकरी दारिद्र्य रेषेखालील असल्यास त्याचा दाखला

लाभ	आकारमान		अनुदान रूपये
	१५X१५X३	-	१६५१५
	२०X१५X३	-	२३२६०
	२०X२०X३	-	३२८१०
	२५X२०X३	-	४२३६०
	२५X२५X३	-	५४७१५
	३०X२५X३	-	६७०७५
	३०X३०X३	-	८२२४०

शेततळ्याचे कम करण्यासाठी अनुसरावयाची पध्दत

- शेततळ्यांचे काम लाभार्थी शेतकऱ्याने स्वतः, मजुराद्वारे, किंवा अन्य पर्यायी साधनांच्या सहाय्याने पूर्ण करावे.
- शेततळ्याचे काम सुरु करणेपूर्वी व झाल्यानंतर तालुका कृषि अधिकाऱ्यांना कळवावे.
- शेततळ्यासाठी अनुज्ञेय अनुदान वर निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे राहिल ज्यादा खर्च आल्यास लाभार्थ्याला स्वतः खर्च करावा लागेल.

योजनेचे

नाव

योजनेचे

स्वरूप

राष्ट्रीय कृषि विमा योजना

शेतकरी हा बहुतांश पावसावर अवलंबून असतो वेळोवेळी व योग्य प्रमाणात पाऊस झाल्यास शेतामध्ये उत्पन्न हमखास येते. तथापी पाऊस हा निश्चीत नसल्यामुळे शेतीचे उत्पन्न घटते. नैसर्गिक आपत्तीच्या परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या पिकांना संरक्षण देण्यासाठी सन १९९९ - २००० पासून राष्ट्रीय कृषि विमा योजना लागू केली आहे.

- नैसर्गिक आपत्तीमध्ये तसेच किड व रोगराईचा प्रादुर्भाव झाल्यास शेतकऱ्यांना सदरील योजनेच्या माध्यमातून आर्थिक मदत देणे.
- शेतकऱ्यांच्या शेतामध्ये प्रगत तंत्रज्ञान व योग्य त्या निविष्टा वापरण्यास प्रोत्साहन देणे.
- आपत्ती समई शेतकऱ्यांना आर्थिक स्थैर्य देणे.

पात्रतेचे

निकष

योजनेमध्ये कर्जदार व बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांना भाग घेता येतो.

कर्जदार शेतकऱ्यासाठी हि योजना अनिवार्य आहे.

बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांना ती ऐच्छिक स्वरूपाची ठेवलेली आहे.

खरीप पिकांकरीता जोखीम स्तर व विमा दर

योजनेचा लाभ	क्र.	पिक	जोखीम स्तर	सर्वसाधारण विमा प्रती हेक्टर		अतिरीक्त विमा संरक्षण १५० टक्के पर्यंत प्रती हेक्टर		एकुण विमा प्रती हेक्टर
				विमा संरक्षीत रक्कम	विमा दर प्रतिशत	विमा संरक्षीत रक्कम	विमा दर प्रतिशत	
	१	भात	६०%	९०१२	२.५०	१३५१७	४.१०	२२५२९
	२	ज्वारी	६०%	६३६०	२.५०	९५४१	४.२५	१५९०१

३	बाजरा	६०%	३७४०	३.५०	५६०९	८.६०	९३४९
४	मका	६०%	७२०२	२.५०	१०८०३	१८.४०	१८००५
५	नाचणी	८०%	७४८१	२.५०	६५४६	७.४०	१४०२७
६	उडीद	६०%	६८६४	२.५०	१०२९७	११.८०	१७१६१
७	मुंग	६०%	६७१३	२.५०	१००७०	११.३५	१६७८३
८	तुर	६०%	८३६४	२.५०	१२५४६	७.२०	२०९१०
९	भूईमुंग	६०%	१११७६	३.५०	१६७६५	५.५५	२७९४१
१०	तीळ	६०%	४३८९	३.५०	६५८४	४.५०	१०९७३
११	सोयाबीन	६०%	१०३००	३.५०	१५४५०	४.६५	२५७५०
१२	सुर्यफुल	६०%	६५३९	३.५०	९८०८	७.९५	१६३४७
१३	कापुस	८०%	१४०८०	८.८०	१२३२०	८.८०	२६४००
१४	कांदा	६०%	३१३६७	१०.२५	४७०५०	१०.२५	७८४१७

रब्बी पिकांकरीता जोखीम स्तर व विमा दर

क्र.	पिक	जोखीम स्तर	सर्वसाधारण विमा प्रती हेक्टर		अतिरीक्त विमा संरक्षण १५० टक्के पर्यंत प्रती हेक्टर		एकुण विमा प्रती हेक्टर
			विमा संरक्षीत रक्कम	विमा दर	विमा संरक्षीत रक्कम	विमा दर	
१	गहु बागा.	८०%	१४७९२	१.५०	१२९४२	८.५०	२७७३४
२	हरभरा	६०%	६७६७	२.००	१०१३६	८.३०	१६८९३
३	करडई	६०%	५१५८	२.००	७७३७	९.६०	१२८९५
४	भूईमुग उन्हाळी	८०%	२५२८४	२.००	२२१२४	४.४०	४७४०८

सदरचे दर हे सन २००९-२०१० करीताचे आहेत.

योजनेचे
नाव
योजनेचे
स्वरूप
पात्रतेचे
निकष

राष्ट्रीय फलोत्पादन योजना

या योजने अंतर्गत फळे, फुले बांगाकरीता, तसेच बागांचे पुनरुज्जीवन, मधुमक्षीका पालन, मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम एकात्मिक किड व्यवस्थापन हे घटक राबविण्यात येतात.

हि योजना सर्व शेतकऱ्यांकरीता आहे. मात्र दोन वेळा एका लाभार्थ्यास या योजनेचा फायदा घेता येणार नाही. तसेच जो लाभार्थी फळबाग जिवंत ठेवणार नाही असा लाभार्थी या योजनेस पात्र ठरणार नाही. एका लाभार्थ्यास ४ हेक्टर पर्यंत फळबाग योजना लाभ घेता येतो.

अर्ज, शेतजमीन ७/१२, ८-अ

योजनेचे लाभ	अ.क्र.	फळपिक	अनुदान प्रति हेक्टरी
	१	संत्रा	- ३९०३०/-
	२	कागदी लिंबू	- ३८१४०/-
	३	मोसंबी	- ३९०३०/-
	४	आंबा	- ४६९४०/-
	५	आवळा - रोपे	- २६४००/-
		आवळा - कलम	- ३१२००/-
	६	सिताफळ - रोपे	- ३२९३०/-
		सिताफळ - कलम	- ३६२९०/-
	७	पेरू	- ३५५८०/-
	८	पपई/केळी	- १५०००/-
	९	मसाला पिके	- ११२५०/-
	१०	फुलशेती सुटी फुले (अल्प)	- १२०००/-
		फुलशेती सुटी फुले (इतर)	- ७९२०/-
		फुलशेती कंद वर्गीय (अल्प)	- ४५०००/-
		फुलशेती कंद वर्गीय (इतर)	- २९७००/-
		फुलशेती लांबदांडयाची (अल्प)	- ३५०००/-
		फुलशेती लांबदांडयाची (इतर)	- २३१००/-
	११	सामुहिक शेततळे - २००० घ.मी.	- १५२०००/-
		सामुहिक शेततळे - ५००० घ.मी.	- २९५०००/-
		सामुहिक शेततळे - ८००० घ.मी.	- ४२००००/-
		सामुहिक शेततळे - १०००० घ.मी.	- ४८६०००/-
	१२	फळबागांचे पुनरुज्जीवन	- १५०००/-
	१३	संरक्षित शेती - शेडनेट	- ७/चौ.मी.
	१४	मधुमक्षीका पालन	- ८००/कॉलनी
	१५	मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम - शेतकरी प्रशिक्षण	- १००/दिवस प्रमाणे
		मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम - शेतकरी अभ्यास दौरा	- २५००/ शेतकरी ७ दिवस
	१६	एकात्मिक किड व्यवस्थापन	१००० प्रति हेक्टरी

-- ० ० ० --

दुग्ध व्यवसाय विकास विभाग

योजनेचे नाव विदर्भ विकास पॅकेज अंतर्गत दुधाळ जनावरे वाटप

योजनेचे स्वरूप विदर्भ विकास पॅकेज अंतर्गत मा.मुख्यमंत्री पॅकेज मधुन ग्रामीण भागातील दुध उत्पादक सहकारी संस्थांच्या सभासदांना शासकीय निकषाच्या आधारावर प्रति दुधाळ जनावर रु.७०००/- अनुदान व ७०००/- लाभार्थी हिस्सा या प्रमाणे रक्कम जमा करण्याची तयारी असलेले व दुग्ध व्यवसाय करण्यास इच्छुक असलेल्या लाभार्थ्यांकडुन जिल्हयातील दुध उत्पादक सहकारी संस्थांचा संघ मर्या यांचे कडे परिपूर्ण अर्ज सादर करावयाचे आहेत. या करीताचे समितीने मंजुर केलेल्या लाभार्थ्यांना अनुदान व लाभार्थी हिस्सा याप्रमाणे दुधाळ जनावरे खरेदी करण्याची पुर्ण मुभा असते. त्यानंतर दुधाळ जनावरांसाठी ५० टक्के अनुदानावर ६ महिने पर्यंत पशुखाद्य पुरवठा करण्यात येतो.

योजनेचे नाव दुध संस्थांना दुध वाहतुक साठवणुक इत्यादी साठी कॅन्सचा पुरवठा

योजनेचे स्वरूप ग्रामीण भागात पंजीबद्ध झालेल्या दुग्धसंस्था सुरवातीच्या काळात आर्थिक दृष्ट्या सक्षम नसतात. त्यामुळे दुध उत्पादकाकडुन गोळा होणारे दुध जिल्हा स्तरावर पाठविण्यासाठी तसेच संकलीत करण्यासाठी कॅन्स आवश्यक असतात. करीता शासनाकडुन प्रती २५ लिटर्स दुधासाठी एक कॅन्स (४० लिटर क्षमतेची) या प्रमाणात कॅन्सचा पुरवठा १०० टक्के अनुदानावर करण्यात येते.

-- ० ० ० --

पशुसंवर्धन उपायुक्त

योजनेचे नाव	<u>मा.पंतप्रधान पॅकेज योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	७५ टक्के अनुदानावर एका लाभार्थ्यास दोन दुधाळ जनावरांचे वाटप करण्यात येते प्रथम दुधाळ जनावर दिल्या नंतर दुबाराचे सहा महिन्यांचे अंतराने देयात येते. सदर दुधाळ जनावरास मादी वासरु असल्यास/झाल्यास मादी वासराची जोपासना करण्यासाठी ३ महिन्यांचे अंतराने मागणी नोंदवुन प्रति वासरु रुपये १८००/- प्रमाणे एक वर्ष पर्यंत अनुदान वाटप करण्यात येते.
निकष	प्राधान्याने आत्महत्याग्रस्त कुटुंबे, दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबे, निवड झालेल्या लाभार्थ्यांनी मागील २ वर्षात कोणत्याही शासकीय योजनांचा लाभ घेतलेला नसावा, कर्जाचा बोजा असलेली कुटुंबे, अर्जदाराकडे जनावरे बांधण्याकरीता स्वतःचा गोठा असावा,
कागदपत्र	अर्ज, अर्जासोबत दारिद्र्य रेषेचे कार्ड, जातीचे प्रमाणपत्र, फोटो, रहीवाशाचा दाखला, जागा उपलब्ध असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र, बँकेचे कर्ज देण्याबाबत हमीपत्र,
योजनेचे नाव	<u>अनुसूचित जाती उपयोजना</u>
योजनेचे स्वरूप	हि योजना अनुसुचित जातीच्या लाभार्थ्यांसाठी आहे. यामध्ये एका लाभार्थ्यास ३ दुधाळ जनावरे वाटप ५० टक्के अनुदानावर एकाच वेळी करण्यात येते या योजनेतील लाभार्थ्यास ५० टक्के अनुदान शासनाकडुन मिळणार असुन ५० टक्के रक्कम लाभार्थ्यांनी बँके मार्फत कर्ज स्वरूपात उपलब्ध करुन घावी लागेल. या योजनेत तीन दुधाळ संकरीत गाई /संकरीत जातीच्या म्हशीचे वाटप करण्यात येणार असुन गाईची किमत १४०००/- व म्हशीची १६०००/- ठरविण्यात आली आहे. या योजनेचा लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांनी किमान ३ वर्ष हा व्यवसाय करणे बंधनकारक असुन या कालावधीताचा जनावरांचा विमा काढणे बंधनकारक आहे.जनावरांची खरेदी जिल्हयाबाहेरील जनावरांच्या बाजारातुन करणे बंधनकारक राहिल व जनावरांचा वाहतुकीचा खर्च लाभधारकास करावा लागेल
निकष	अनुसुचित जातीतील कुटुंबे, प्राधान्याने आत्महत्याग्रस्त कुटुंबे, दारिद्र्यरेषेखालील

	कुटुंबे, निवड झालेल्या लाभार्थ्यांनी मागील २ वर्षात कोणत्याही शासकीय योजनांचा लाभ घेतलेला नसावा, कर्जाचा बोजा असलेली कुटुंबे, अर्जदाराकडे जनावरे बांधण्याकरीता स्वतःचा गोठा असावा,
कागदपत्र	अर्ज, अर्जासोबत दारिद्र्य रेषेचे कार्ड, जातीचे प्रमाणपत्र, फोटो, रहीवाशाचा दाखला, जागा उपलब्ध असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र, बँकेचे कर्ज देण्याबाबत हमीपत्र,
योजनेचे स्वरूप	<u>आदीवासी क्षेत्रा बाहेरील उपयोजना</u>
निकष	हि योजना अनुसूचित जातीच्या लाभार्थ्यांसाठी आहे. यामध्ये एका लाभार्थ्यास ३ दुधाळ जनावरे वाटप ५० टक्के अनुदानावर एकाच वेळी करण्यात येते या योजनेतील लाभार्थ्यांस ५० टक्के अनुदान शासनास मिळणार असुन ५० टक्के रक्कम लाभार्थ्यांनी बँके मार्फत कर्ज स्वरूपात उपलब्ध करुन घावी लागेल. या योजनेत दोन दुधाळ संकरीत गाई /संकरीत जातीच्या म्हशीचे वाटप करण्यात येणार असुन गाईची किमत १४०००/- व म्हशीची १६०००/- ठरविण्यात आली आहे. या योजनेचा लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांनी किमान ३ वर्ष हा व्यवसाय करणे बंधनकारक असुन या कालावधीताचा जनावरांचा विमा काढणे बंधनकारक आहे.जनावरांची खरेदी जिल्हयाबाहेरील जनावरांच्या बाजारातुन करणे बंधनकारक राहिल व जनावरांचा वाहतुकीचा खर्च लाभधारकास करावा लागेल
कागदपत्र	अनुसुचित जमातीतील कुटुंबे, प्राधान्याने आत्महत्याग्रस्त कुटुंबे, दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबे, निवड झालेल्या लाभार्थ्यांनी मागील २ वर्षात कोणत्याही शासकीय योजनांचा लाभ घेतलेला नसावा, कर्जाचा बोजा असलेली कुटुंबे, अर्जदाराकडे जनावरे बांधण्याकरीता स्वतःचा गोठा असावा,
योजनेचे स्वरूप	अर्ज, अर्जासोबत दारिद्र्य रेषेचे कार्ड, जातीचे प्रमाणपत्र, फोटो, रहीवाशाचा दाखला, जागा उपलब्ध असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र, बँकेचे कर्ज देण्याबाबत हमीपत्र,

-- ० ० ० --

मत्स्यव्यवसाय विभाग

योजनेचे नाव

अवरुध्द पाण्यात मत्स्यसंवर्धन

या योजने अंतर्गत पाटबंधारे विभागाकडून या विभागाकडे नव्याने हस्तांतरीत झालेल्या तलावामधील मत्स्योत्पादन वाढविण्याच्या दृष्टिने १००% अनुदानावर मत्स्यव्यवसाय विभागातर्फे मत्स्यबीज/झिंगाबीज संचयन करण्यात येते. बिगर आदिवासी योजनेंतर्गत फक्त पहिल्या वर्षी इष्टतम संचयनाद्वारे मत्स्यबीज/झिंगाबीज संचयन करण्यात येते. विशेष घटक योजने अंतर्गत नव्याने तयार झालेल्या पाटबंधारे तळ्यात १००% अनुदानाने पहिले ५ वर्ष मत्स्यबीज/झिंगाबीज संचयन करण्यात येते. सदर तलाव मच्छिमार सहकारी संस्थांना पाच वर्षाकरीता ठेक्याने देऊन या संस्थाकडून दरवर्षी नियमानुसार निर्धारित केलेली ठेका रक्कम वसूल करणे या बाबींचा समावेश होतो. नव्याने तयार झालेल्या तलावाव्यतिरीक्त इतर तलावामध्ये अगोदर ठेक्याने दिलेल्या तलावामध्ये इष्टतम संचयन करण्याची जबाबदारी हि तलाव ठेका करारनाम्यातील अटी नुसार संबंधित ठेकेदार/संस्थेची राहते. या अंतर्गत मत्स्यबीज/झिंगाबीजे संचयन हे संबंधित मच्छिमार सहकारी संस्थांचे अध्यक्ष व सभासद तसेच ग्राम दक्षता समितीची सदस्य व मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी यांचे समक्ष करण्यात येते व त्याबाबतचा पंचनामा करण्यात येतो.

मासेमारी साधनांच्या खरेदीवर अर्थसहाय्य

योजनेचे स्वरूप

जिल्ह्यातील मच्छिमार सहकारी संस्थांना पाटबंधारे विभागाकडील तलाव या विभागाकडील ठेक्याने देण्यात येतात. संस्थातर्फे त्यामध्ये दरवर्षी इष्टतम प्रमाणात मत्स्यबीज संचयन करण्यात येते.या योजनेंतर्गत मासेमारी सहकारी संस्थांच्या सभासदांना दरवर्षी प्रत्येकी पाच किलो मर्यादित नायलॉन सुत/ जाळे खरेदी करण्यास परवानगी असते खरेदी किंमतीच्या ५०% या दराने अनुदान देण्यात येते. उर्वरित ५०% रक्कम सभासदांना द्यावी लागते. त्याचप्रमाणे संस्थांना मासेमारीकरीता होडी/बोटी खरेदीवर ५०% या दराने रु. ३०००/- च्या मर्यादित अनुदान दिले जाते.

योजनेचे नाव

मत्स्यसंवर्धक विकास यंत्रणा(बिगर जनजाती) राज्य हिस्सा २५% व केंद्र हिस्सा ७५%

जिल्ह्यात असलेल्या ०१ ते १० हेक्टर सरासरी जलक्षेत्र असलेल्या मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांचे त्याचप्रमाणे खाजगी मत्स्य कास्तकारांचे तलावाची निवड करून सधन मत्स्यशेती कार्यक्रमांतर्गत तलाव विकसीत करण्यात येतात.

खोदकामावर अनुदान-तसेच १० दिवसाचे गोडयापाण्यातील लघु प्रशिक्षण दिले जाते याकरीता रु. १०००/- विद्यावेतन व रु. १००/- च्या मर्यादित प्रवास भाडे देण्यात येते.

-- ० ० ० --

जिल्हा रेशीम उद्योग

योजना	<u>रेशीम उद्योगास शासनाच्या सोई सवलती</u>
	<u>जिल्हास्तरीय योजना</u>
स्वरूप	नविन लागवडीकरीता सुधारीत जातीच्या बियान्यांची नोंदणी फी ५००/- रुपये प्रति एकर परंतु पुरवठा बियाण्यांची किंमत १५००/- रुपये, सवलतीच्या दरामध्ये अंडीपुज पुरवठा शासनाचे हमी भावाने उत्पादीत रेशीम कोष खरेदी, प्रशिक्षण विद्यावेतनासह, शैक्षणिक सहल
योजना	<u>रोजगार हमी योजना</u>
स्वरूप	या योजने अंतर्गत तुती लागवड करणाऱ्या शेतकऱ्यांना २ हेक्टर पर्यंत अनुदान देण्यात येते. या योजनेमध्ये शेतकऱ्यास तुती लागवडीच्या प्रती एकर क्षेत्रास रुपये २००००/- अनुदान देण्यात येते. या पैकी १२०००/- मजुरी व रुपये ८०००/- साहित्य स्वरूपात अनुदान देण्यात येते.
	<u>केंद्रीय रेशीम मंडळाच्या विविध योजना - तुती रेशीम उद्योग</u>
योजना	अधिक उत्पादन देणाऱ्या तुती जातीचे नर्सरी करणे करीता
स्वरूप	या योजने अंतर्गत सहभागी होणारे शेतकरी, एन.जी.ओ.(गैरसरकारी संस्था) यांना तुतीची नर्सरी करणे करीता ५० पैसे प्रती रोप अनुदान दिले जाते यामध्ये केद्र व राज्य शासनाचा ५०:५० टक्के सहभाग आहे.
योजना	<u>नविन रेशीम उद्योग सुरु करणाऱ्यांस साहित्य पुरवठा व प्रशिक्षण विद्यावेतन</u>
	<u>योजना</u>
स्वरूप	या योजने अंतर्गत सहभागी होणाऱ्या शेतकऱ्यांना प्रति एकरी रुपये १७५०/- रुपयांचे

साहित्य (एक हेक्टर पर्यंत) व रुपये २५०/- विद्यावेतन देण्यात येते

योजना	<u>दुबार जातीचे संगोपन घेणाऱ्या शेतकऱ्यांना किटक संगोपन व फार्म साहित्य पुरवठा</u>
स्वरूप	या योजने अंतर्गत प्रति लाभार्थी रुपये ३००००/- साहित्य पुरवठा करण्यात येतो या मध्ये ५० टक्के सहभाग शेतकऱ्यांचा असून उर्वरीत ५० टक्के सहभाग केंद्र व राज्य शासनाचा आहे.
योजना	<u>ठिबक संच उभारणी करिता सहाय्य</u>
स्वरूप	या योजने अंतर्गत सहभागी होणाऱ्या शेतकऱ्यांना प्रति हेक्टर रु ४८०००/- पर्यंत होणाऱ्या खर्चाच्या ५० टक्के अनुदान दिले जाते. यामध्ये ४५ टक्के केंद्र व ५ टक्के राज्य शासनाचा सहभाग असतो.
योजना	<u>निर्जंतुकीकरणासाठी सहाय्य योजना</u>
स्वरूप	या योजने अंतर्गत सहभागी होणाऱ्या शेतकऱ्यांना दोन प्रकारे सहाय्य केले आहे. अ) संकरीत जाती - संकरीत जातीचे कोष उत्पादन करणाऱ्या शेतकऱ्यांना रुपये २८७०/- पर्यंतचे निर्जंतुकीकरण औषधे अनुदानावर उपलब्ध करून दिले जाते या योजने मध्ये ५० टक्के सहभाग शेतकऱ्यांचा असून उर्वरीत ५० टक्के रक्कम केंद्र व राज्य शासनाचा सहभाग आहे. ब) बीज कोष निर्माती - बीज कोष निर्माती करणाऱ्या शेतकऱ्यांना रुपये २८७०/- चे निर्जंतुकीकरण औषधे १०० टक्के अनुदानावर उपलब्ध केली जातात. या योजनेमध्ये ५० टक्के सहभाग केंद्र शासनाचा असून उर्वरीत ५० टक्के राज्य शासनाचा सहभाग आहे
योजना	<u>आदर्श किटक संगोपन गृह बांधणीकरिता अनुदान</u>
स्वरूप	या योजने अंतर्गत सहभागी होणाऱ्या शेतकऱ्यांना किटक संगोपन गृह बांधकाम खर्चाचे ५० टक्के पर्यंत अनुदान देण्यात येते या मध्ये शेतकऱ्यांचा सहभाग ५० टक्के असून उर्वरीत ५० टक्के केंद्र व राज्य शासनाचा सहभाग आहे. अनुदानाची मर्यादा ५० हजारापर्यंत आहे.

-- ० ० ० --

समाज कल्याण विभाग

- योजनेचे नाव - मागासवर्गीय मुला मुलींकरीता शासकीय वसतीगृहे
- योजनेचे स्वरूप - विनामुल्य निवास/भोजन, पाठयपुस्तके, स्टेशनरी व निवार्हभत्ता
- पात्रतेचे निकष - पालकाचे उत्पन्न वार्षिक १०००००/- पर्यंत, जातीचा दाखला,उत्पन्नाचा दाखला
- योजनेचे नाव - आश्रमशाळा वि.जा. भ.ज. मुला मुलींकरीता
- योजनेचे स्वरूप - निवास, शिक्षण, पाठयपुस्तके, स्टेशनरी इत्यादी
- पात्रतेचे निकष - विद्यार्थी वर्ग १ ते १० पर्यंत शिक्षणाची सुविधा
- योजनेचे नाव - मागासवर्गीय मुला-मुलींकरीता अनुदानीत वसतीगृह
- योजनेचे स्वरूप - विद्यार्थ्यांकरीता विनामुल्य निवास व भोजन व्यवस्था
- पात्रतेचे निकष - वर्ग ५ ते १० पर्यंत शासनमान्य शाळेत प्रवेश आवश्यक व मागासवर्गीय पाहिजे
- योजनेचे नाव - राज्यातील १०० अनुसुचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना देशातील नामवंत शैक्षणिक संस्थामध्ये उच्च शिक्षण घेण्यासाठी राजर्षि छत्रपती शाहु महाराज गुणवत्ता शिष्यवृत्ती
- योजनेचे स्वरूप - संपुर्ण खर्च शासनामार्फत
- पात्रतेचे निकष - पालकांचे वार्षिक उत्पन्न २५००००/-, जातीचा दाखला, प्रवेश परिक्षेमधून पात्र विद्यार्थ्यांना नामांकित संस्थेत प्रवेश मिळाल्यानंतर
- योजनेचे नाव - शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामध्ये अनु. जाती, वि.जा.भ.ज. व वि.मा.प्र. च्या उमेदवारांना व्यावसायिक प्रशिक्षण देण्याची योजना
- योजनेचे स्वरूप - वेगवेगळ्या व्यावसायिक शाखेचे प्रशिक्षण, टुलकिट
- पात्रतेचे निकष - जातीचा दाखला
- योजनेचे नाव - दलित वस्ती सुधार योजना
- योजनेचे स्वरूप - रस्ता, नाली, बांधकाम, पिण्याचे पाणी, विद्युतीकरण, समाजमंदीर बांधकाम इ.
- पात्रतेचे निकष - नकाशा/अंदाजपत्रक, ग्रामपंचायत ठराव इ. अनु. जातीची लोकसंख्या किमान ५०चे वर आवश्यक
- योजनेचे नाव - तांडा वस्ती सुधार योजना
- योजनेचे स्वरूप - रस्ता, नाली, बांधकाम, पिण्याचे पाणी, विद्युतीकरण, समाजमंदीर बांधकाम इत्यादी
- पात्रतेचे निकष - नकाशा/अंदाजपत्रक, ग्रामपंचायत ठराव इ. वि.जा. भ. ज. लोकसंख्या किमान ५० चे वर आवश्यक
- योजनेचे नाव - कन्यादान योजना
- योजनेचे स्वरूप - वधुचे वडील किंवा पालक यांना रु. १००००/- अनुदान तसेच विवाह सोहळा संपन्न करणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थेला प्रती जोडपे रु. २०००/- प्रोत्साहन अनुदान
- पात्रतेचे निकष - सामाजिक नोदणीकृत संस्थेद्वारे अनु. जातीचे , वि.मा. प्र. व वि.जा.भ.ज. यांचे सामुहिक विवाह सोहळा आयोजन कमीत कमी १० जोडप्यांचे सामुहिक विवाह आयोजित करणे.

- योजनेचे नाव - आंतरजातीय विवाह
- योजनेचे स्वरूप - रु. १५०००/- अर्थसहाय्य यात १४४००/- रु. दोघांचे नावे गुंतवणूक व रु. ५०० संसार उपयोगी साधने, रु. १०० चे कार्यक्रमाचे आयोजन
- पात्रतेचे निकष - वर वधु अनु. जाती /जमाती, वि.जा.भ.ज. पैकी एक तथा दुसरा व्यक्ती सवर्ण हिंदु विवाह नोंदणी दाखला
- योजनेचे नाव - कर्मविर दादासाहेब गायकवाड सबळीकरण व स्वाभिमान योजना
- योजनेचे स्वरूप - कुटुंबाला ४ एकर कोरडवाहु किंवा २ एकर ओलीताखालील जमीन (५० टक्के कर्ज व ५० टक्के अनुदान)
- पात्रतेचे निकष - अनु.जाती व नवबौद्ध घटकांमधील दारिद्र्य रेषेखालील भूमिहीन शेतमजुर - वयोमर्यादा १८ ते ६० पर्यंत कर्ज परतफेड जमीन दिल्यानंतर ०२ वर्षानंतर समान १० हप्त्यात
- योजनेचे नाव - अस्पृश्यता निर्मुलन कार्यक्रमांतर्गत उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्या खेडे गावांना बक्षिस योजना
- योजनेचे स्वरूप - प्रथम बक्षिस २०००/- द्वितीय बक्षिस १०००/-
- पात्रतेचे निकष - केलेल्या कार्याचा प्रस्ताव
- योजनेचे नाव - गटई कामगाराना अर्थसहाय्य योजना
- योजनेचे स्वरूप - १००% अनुदानावर लोखंडी पत्र्यांचा स्टॉल व ५००/- रोख
- पात्रतेचे निकष - चर्मोद्योग करणारा महाराष्ट्राचा रहिवासी, वय १८ वर्ष पुर्ण उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण ४००००/- व उत्पन्न मर्यादा शहरी रु.५००००/- स्टॉल लावण्यास अधिकृत जागा ग्रा.प./ न.प. हद्दीत स्टॉल लावण्याकरीता ग्रा.प./न.प. यांचा ना हरकत दाखला.
- योजनेचे नाव - अपंगाकरीता वैयक्तीक लाभाच्या योजना
- योजनेचे स्वरूप - तीन चाकी सायकल, श्रवण यंत्र प्रशिक्षित अपंगांना अर्थ सहाय्य लघु उद्योगासाठी बीज भांडवल जिल्हयातुन अपंगांना औद्योगिक प्रशिक्षणात पदविका धारकास अर्थसहाय्य
- पात्रतेचे निकष - अपंगत्वाचा जिल्हा शल्य चिकीत्सक यांचा दाखला, लघु उद्योगाकरीता प्रशिक्षित प्रमाणपत्र बीज भांडवल प्रस्तावित धंद्याचे अनुषंगाने जागेचे प्रमाणपत्र, दरपत्रक, संबंधीतांचे नाहरकत प्रमाणपत्र
- योजनेचे नाव - अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना मोटार वाहन चालक/वाहक प्रशिक्षण देण्याची योजना
- योजनेचे स्वरूप - जड व हलके वाहन चालक व वाहक प्रशिक्षण देणे
- पात्रतेचे निकष - अनुसूचित जातीचा असावा, वय १८ वर्ष पुर्ण असावे, किमान ईयत्ता ८ वी उत्तीर्ण असावा.

-- ० ० ० --

प्रकल्प अधिकारी एकात्मिक आदिवासी विकास

१) शैक्षणिक विकासाच्या योजना

योजनेचे नाव	आश्रम शाळा समुह योजना
स्वरूप	दुर्गम व डोंगराळ भागात वास्तव्य करून राहणारा आदिवासी समाज शिक्षणापासून वंचित असल्याने शैक्षणिक विकासाकरीता सन १९७२-७३ पासून शासनाने हि योजना सुरु केली आहे
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी अनुसुचित जमातीचा असावा, इयत्ता पहिली प्रवेशाकरीता वय ५ वर्ष पुर्ण असावे, पहिली व्यतिरीक्त असल्यास पुर्वीचे शाळेचा दाखला असावा.
लाभाचे स्वरूप	इयत्ता १ ते १२ वी पर्यंत शिक्षण, निवास, भोजन, पुस्तके, वहया, लेखन, गणवेश, आंथरुण-पांघरुण, शैक्षणिक साहित्य व इतर नियमानुसार सर्व सोयी विनामुल्य पुरविण्यात येतात.
आवश्यक कागदपत्र	इयत्ता पहिली करीता जन्म तारखेचा दाखला, आई वडीलांचे शपथपत्र, पहिली व्यतिरीक्त इतर शाळेतील शाळा सोडल्याचा दाखला.
योजनेचे नाव	स्वयंसेवी संस्थामार्फत चालविण्यात येणाऱ्या अनुदानीत आश्रम शाळा
स्वरूप	दुर्गम व डोंगराळ भागात वास्तव्य करून राहणारा आदिवासी समाज शिक्षणापासून वंचित असल्याने शैक्षणिक विकासाशिवाय विकास अशक्य असल्याने नोंदणीकृत स्वयंसेवी संस्थाना अर्थसहाय्य देऊन शैक्षणिक विकासाकरीता सन १९७२-७३ पासून शासनाने हि योजना सुरु केली आहे
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी अनुसुचित जमातीचा असावा, इयत्ता पहिली प्रवेशाकरीता वय ५ वर्ष पुर्ण असावे, पहिली व्यतिरीक्त असल्यास पुर्वीचे शाळेचा दाखला असावा.
लाभाचे स्वरूप	इयत्ता १ ते १२ वी पर्यंत शिक्षण, निवास, भोजन, पुस्तके, वहया, लेखन, गणवेश, आंथरुण-पांघरुण, शैक्षणिक साहित्य व इतर नियमानुसार सर्व सोयी विनामुल्य पुरविण्यात येतात.
आवश्यक कागदपत्र	इयत्ता पहिली करीता जन्म तारखेचा दाखला, आई वडीलांचे शपथपत्र, पहिली व्यतिरीक्त इतर शाळेतील शाळा सोडल्याचा दाखला.
योजनेचे नाव	शासकीय मुलां/मुलींचे आदिवासी वसतीगृह योजना
स्वरूप	आदिवासी समाज हा आर्थिक दृष्ट्या मागासलेला असल्याने त्यांना उच्च शिक्षण, महाविद्यालयीन शिक्षण घेता यावे म्हणून तालुका/जिल्हा/विभागीय स्तरावर मुलां/मुलींकरीता शासकीय वसतीगृह शासनाने सुरु केली आहेत.
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी अनुसुचित जमातीचा व महाराष्ट्रातील रहिवासी असावा, वसतीगृहाचे ठिकाणी /शाळा/महाविद्यालय प्रवेशीत असावा, इयत्ता ८/११/ तसेच पदविका, पदवी, पदव्युत्तर प्रथम वर्ष प्रवेशीत असावा, वसतीगृहाचे ठिकाणी असलेल्या व्यावसाईक महाविद्यालयात प्रवेश घेतलेला असावा.
लाभाचे स्वरूप	निवास, भोजन, पुस्तके, वहया, लेखन, गणवेश, आंथरुण-पांघरुण, शैक्षणिक साहित्य व इतर नियमानुसार सर्व सोयी विनामुल्य पुरविण्यात येतात.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, पालकांचे उत्पन्नाचा दाखला, शाळा सोडल्याचा दाखला, गुणपत्रिका, प्रवेश घेतल्याचा दाखला, विहित प्रवेश अर्ज संबंधीत गृहपालाकडे वेळेत करणे आवश्यक, गुणानुक्रमे निवड

योजनेचे नाव	<u>अनुसुचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना शालांत परिक्षोत्तर शिष्यवृत्ती योजना</u>
स्वरूप	<u>भारत सरकार शिष्यवृत्ती</u> आदिवासी समाज हा दुर्गम भागात राहत असल्याने व शिक्षणापासून वंचित राहू नये म्हणून आदिवासी विद्यार्थ्यांना शालांत परिक्षेनंतर पदवी, पदव्युत्तर, पदविका व अन्य प्रकारचे व्यावसायीक व उच्च शिक्षण घेता यावे म्हणून केंद्र शासना मार्फत हि योजना राबवण्यात येते तसेच ह्या योजने करीता राज्य शासनमार्फत देखील निधी उपलब्ध करून देण्यात येतो.
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी हा आदिवासी असावा, पालकाचे वार्षिक उत्पन्न १०८०००/- पेक्षा कमी असावे, इयत्ता, ११ वी ते पुढील शिक्षण धारक असावा, विद्यार्थी नौकरीस नसावा, शैक्षणिक संस्थेत प्रवेशित असावा.
लाभाचे स्वरूप	या योजने अंतर्गत इयत्ता ११ पासून ते वरील सर्व अभ्यासक्रमासाठी केंद्र शासनाकडून निश्चित केलेल्या वेगवेगळ्या दरानुसार गट निहाय शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात येते, शिष्यवृत्ती सोबतच शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क, व इतर फी सुद्धा प्रदान केल्या जाते.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, पालकांचे उत्पन्नाचा दाखला, शाळा सोडल्याचा दाखला, गुणपत्रिका, प्रवेश घेतल्याचा दाखला,
योजनेचे नाव	<u>अनुसुचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क प्रतिपूर्ती करणे.</u>
स्वरूप	ज्या आदिवासी विद्यार्थ्यांना जादा उत्पन्न मर्यादेमुळे भारत सरकार शिष्यवृत्तीचा फायदा मिळू शकत नाही अशा विद्यार्थ्यांना शिक्षण विभागाने ठरवून दिलेल्या मर्यादेच्या अधिन राहून आदिवासी विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाकडून आकारली जाणारी शिक्षण शुल्क परीक्षा शुल्क व अनुषंगीक फीची प्रतिपूर्ती करण्यात येते.
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी हा आदिवासी असावा, पालकाचे वार्षिक उत्पन्न १०८०००/- पेक्षा जास्त असावे, शिष्यवृत्ती धारक एक वेळ नापास झालेला असल्यास व पुनरप्रवेशित असल्यास लाभ मिळतो, विद्यार्थी नौकरीस नसावा, शैक्षणिक संस्थेत प्रवेशित असावा.
लाभाचे स्वरूप	या योजने अंतर्गत महाविद्यालयाची शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क, व अनुषंगीक फी शासना मार्फत प्रदान केल्या जाते.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, पालकांचे उत्पन्नाचा दाखला, शाळा सोडल्याचा दाखला, गुणपत्रिका, प्रवेश घेतल्याचा दाखला,
योजनेचे नाव	<u>व्यावसायीक शिक्षण घेणाऱ्या आदिवासी विद्यार्थ्यांना पुरक निर्वाह भत्ता</u>
स्वरूप	व्यावसायीक व उच्च शिक्षण घेणाऱ्या अनुसुचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना हि योजना लागू आहे.
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी व्यावसायीक अभ्यासक्रम किंवा उच्च शिक्षणाकरीता प्रवेशित असावा. महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा. भारत सरकार शिष्यवृत्ती धारक असावा.
लाभाचे स्वरूप	दरमहा रुपये १०००/- या प्रमाणे १० महिन्यांचे रुपये १००००/- मंजूर केल्या जातात.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, पालकांचे उत्पन्नाचा दाखला, शाळा सोडल्याचा दाखला, गुणपत्रिका, प्रवेश घेतल्याचा दाखला,
योजनेचे नाव	<u>औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन देण्याची योजना</u>
स्वरूप	आदिवासी विद्यार्थ्यांना तांत्रिक ज्ञान मिळाल्यास स्वयंरोजगार मिळवून स्वावलंबी

पात्रतेचे निकष लाभाचे स्वरूप आवश्यक कागदपत्र	जीवन जगता यावे म्हणून हि विद्यावेतन देण्याची योजना आहे. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना ही योजना अनुज्ञेय आहे. दरमहा रुपये ५००/- या प्रमाणे १० महिन्यांचे रुपये ५०००/- मंजूर केल्या जातात. जातीचा दाखला, पालकांचे उत्पन्नाचा दाखला, शाळा सोडल्याचा दाखला, गुणपत्रिका, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रवेश घेतल्याचा दाखला,
योजनेचे नाव	शैक्षणिक गळती थांबविण्यासाठी इयत्ता ५ ते १० पर्यंतचे विद्यार्थीनींना गळती शिष्यवृत्ती वाटप योजना
स्वरूप	अनुसुचित जमातीच्या विद्यार्थीनींची सतत शालेय गळती होत असल्याने उपस्थितीचे प्रमाण वाढविणे व शाळेत नियमित विद्यार्थीनी हजर राहतील व त्यांचे शिक्षण पूर्ण करता येईल हा योजनेमागचा मुख्य उद्देश आहे.
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थीनी हि आदिवासी असावी, कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेत इयत्ता ५ ते १० वी प्रवेशित असावी.
लाभाचे स्वरूप	इयत्ता ५ ते ७ वी मध्ये शिकणाऱ्या मुलींना दरमहा रुपये ५० प्रमाणे व ८ ते १० मध्ये शिकणाऱ्या मुलींना रुपये १०० प्रमाणे १० महिन्यांची रक्कम मंजूर करण्यात येते.
आवश्यक कागदपत्र	पालकांच्या जातीचा दाखला, शैक्षणिक संस्थेत वर्ग ५ ते १० मध्ये प्रवेशित असल्याचा पुरावा, विहित नमुन्यातील अर्ज
योजनेचे नाव	आदिवासी अपंग मुलां/मुली करीता अपंग शिष्यवृत्ती योजना
स्वरूप	अपंग कल्याण विभागाच्या धर्तीवर अपंग आदिवासी मुले/मुली दररोज शाळा / महाविद्यालयात उपस्थित रहाणे करीता वहातुक भत्ता शिष्यवृत्ती स्वरूपात देण्याची योजना
पात्रतेचे निकष	विद्यार्थी हा आदिवासी असावा, कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेत इयत्ता ८ ते १२ वी प्रवेशित असावा, जिल्हा शल्य चिकीत्सक यांचे ४० टक्के पेक्षा जास्त अपंगाचे प्रमाणपत्र
लाभाचे स्वरूप	दरमहा रुपये ५०० व १०० रुपये वाहतुक खर्च असे ६०० प्रमाणे १० महिन्याकरीता ६००० रुपये देण्यात येतात.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचे प्रमाणपत्र, कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेत इयत्ता ८ ते १२ वी प्रवेशित असल्याचा पुरावा, जिल्हा शल्य चिकीत्सक यांचे ४० टक्के पेक्षा जास्त अपंगाचे प्रमाणपत्र

२) आर्थिक उन्नतीच्या योजना

योजनेचे नाव	आदिवासी शेतकऱ्यांना १०० टक्के अनुदानावर विजपंप/तेल पुरवठा
योजनेचे स्वरूप	आदिवासी समाज हा दुर्गम व डोंगराळ भागात वास्तव्य करून रहातो. त्याचा शेती हा प्रमुख व्यवसाय आहे शेती पारंपारीक पध्दतीने करण्यात येते. त्यामुळे शेती उत्पन्न अल्प प्रमाणात मिळतो म्हणून शैक्षणिक विकासासोबतच आर्थिक उत्पन्न वाढीकरीता १०० टक्के अनुदानावर विजपंप किंवा तेलपंप शासन विनामुल्य पुरविण्याची योजना अमलात आणली आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदिवासी असावा, त्याचे कडील शेतीत विहीर किंवा जवळून बारामाही वाहणारा नाला किंवा नदी असावी, अर्जदाराकडे कमीत कमी ०.६० आर. व जास्तीत जास्त १६ एकर शेती असावी, नदी नाला असल्यास तहसिलदार यांचे पाणी परवाना असणे आवश्यक

लाभाचे स्वरूप	१०० टक्के अनुदानावर विजपंप/ तेलपंप प्राप्त होत असल्याने बारामाही पिके घेऊन आर्थिक उत्पन्नात वाढ होते.
आवश्यक कागदपत्र	आदीवासी असल्याचा जातीचा दाखला, जमीनीचा ७/१२, शेतीत विहीर असल्याचे तलाठ्याचे प्रमाणपत्र, , नदी नाला असल्यास तहसिलदार यांचे पाणी परवाना, विज पंपासाठी विज कनेक्शन साठी विज मंडळाचे फिजिबल प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	आदीवासी शेतकऱ्यांना १०० टक्के अनुदानावर एचडीपीई पाईप पुरवठा ज्या शेतकऱ्यांकडे विहीर व विज/तेलपंप आहे मात्र पाईप नाहीत अशा शेतकऱ्यांचे शेतीतील भिजवणीचे क्षेत्रात वाढ व्हावी व उत्पन्नात वाढ व्हावी म्हणून हि योजना शासनाने सुरु केली आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, त्याचे कडील शेतीत विहीर नाला व पंपधारक असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा.
लाभाचे स्वरूप आवश्यक कागदपत्र	रुपये १५०००/- चे मर्यादेत पाईप अनुदानावर देण्यात येतात आदीवासी असल्याचा जातीचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र, जमीनीचा ७/१२, शेतीत विहीर असल्याचे तलाठ्याचे प्रमाणपत्र, , नदी नाला असल्यास तहसिलदार यांचे पाणी परवाना, विज पंपासाठी विज कनेक्शन साठी विज मंडळाचे फिजिबल प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	दारिद्र्य रेषेखालील आदीवासींना दुधाळ जनावरांचा पुरवठा आदीवासी जमात दऱ्याखोऱ्यात व दुर्गम आणि डोंगराळ भागात राहत असल्याने तसेच शहरापासून दुर वास्तव्यास असल्याने अजुनही दारिद्र्य रेषेखाली जीवन जगत आहे त्यांचा सर्वांगीन विकास व्हावा करीता शासनाने दुधाळ जनावरे जसे गाई, म्हशी, शेळ्या पुरवठा करण्याची योजना विकसीत केली आहे दुधदुभत्याची विक्री करून उत्पन्नत वाढ होईल व आर्थिक विकास होऊन राहणीमान उंचावेल.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. इतर विभागाकडुन या योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा
लाभाचे स्वरूप	एका लाभार्थ्यास रुपये ४००००/- मर्यादेत २ म्हैस, ३२०००/- मर्यादेत २ गायी, व २८०००/- मर्यादेत एक शेळीपट दिल्या जाते
आवश्यक कागदपत्र	आदीवासी असल्याचा जातीचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र, रहिवासी दाखला, या योजनेचा पूर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला.
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	दारिद्र्य रेषे खालील आदिवासींना गॅस संचचा पुरवठा आदीवासी जमात दऱ्याखोऱ्यात व दुर्गम आणि डोंगराळ भागात राहत असल्याने तसेच शहरापासून दुर वास्तव्यास असल्याने अजुनही पारंपारीक पध्दतीने स्वयंपाकासाठी जळाऊ लाकडाचा इंधन म्हणुन वापर करीत आहे. त्यामुळे जंगलतोड होऊन पर्यावरणाचा ऱ्हास होत असल्याने आदिवासी कुटुंबाना गॅस संच पुरवठा करण्याची योजना शासनाने अमलात आणली आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. इतर विभागाकडुन या योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा
लाभाचे स्वरूप	आदीवासी असल्याचा जातीचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र, रहिवासी दाखला, या योजनेचा पूर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला.
आवश्यक कागदपत्र	आदीवासी असल्याचा जातीचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र, रहिवासी दाखला, या योजनेचा पूर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला.

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

स्वाभीमान व सबळीकरण योजना

बरेच आदीवासी भूमिहीन असून त्यांना उत्पन्नाचे कोणतेही साधन नसल्यामुळे तसेच ते आजही दारिद्र्य रेषेखालील जिवन जगत असून भटकंती रोखण्याकरीता भूमिहीन आदिवासींना कोरडवाहु ४ एकर किंवा २ एकर बागायती जमीन खरेदी करून देण्याची योजना आहे.

पात्रतेचे निकष
लाभाचे स्वरूप
आवश्यक
कागदपत्र

लाभार्थी हा आदीवासी भूमिहीन व दारिद्र्य रेषेखालील असावा कोरडवाहु ४ एकर किंवा २ एकर बागायती जमीन खरेदी करून देण्यात येते जातीचा दाखला, भूमिहीन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, या योजनेचा पूर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला.

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

न्युक्लिअस बजेट योजना (केंद्रवर्ती अर्थसंकल्प)

शासनस्तरावरून ज्या योजनेत व योजना अंतर्गत योजना राबविल्या जातात त्या व्यतिरीक्त स्थानिक गरजा लक्षात घेऊन स्थळ व कालानुरूप बदलाचा विचार करून आवश्यकते प्रमाणे नविन योजना राबविण्यात येतात या मध्ये ४ गटात योजना राबविण्यात येतात.

पात्रतेचे निकष

लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. इतर विभागाकडून या योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा, योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता

लाभाचे स्वरूप
आवश्यक
कागदपत्र

वस्तु स्वरूपात लाभ जातीचा दाखला, भूमिहीन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र या योजनेचा पूर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता प्रमाणपत्र

गट अ - उत्पन्न वाढीच्या योजना

१. मंडप साहित्य पुरवठा
२. शिलार्ड मशीनचा पुरवठा
३. ताडपत्री पुरवठा
४. बैलगाडी पुरवठा
५. लाऊडस्पीकर संचा पुरवठा

गट ब - प्रशिक्षणाच्या योजना

१. संगणक प्रशिक्षण
२. शिलार्ड मशीनचे प्रशिक्षण
३. बॅग मेकींगचे प्रशिक्षण
४. फोटोग्राफी व मोबाईल दुरुस्ती प्रशिक्षण
५. सि एफ एल बल्ब बनविणे प्रशिक्षण

गट क - मानव साधन संपत्ती विकासाच्या योजना

१. युवक / युवतींना सायकल वाटप
२. जनजागृती मेळावा आयोजित करणे
३. पारधी जमाती मुलांसाठी संस्कार केंद्र
४. बौद्धिक व व्यक्तीमत्व विकास

गट ड - कल्याणात्मक योजना

१. घरांचे विद्युतीकरण
२. कॅन्सर पिडीतांना अर्थसहाय्य

३. आपतकालीन आर्थिक मदत
४. कोरड्या विहीरीत बोअर करणे

योजनेचे नाव	विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना
योजनेचे स्वरूप	तालुक्याचे ठिकाणी सुशिक्षित बेरोजगारांना व्यवसाय सुरु करण्यासाठी संगणक संच पुरवठा
पात्रतेचे निकष	आदीवासी सुशिक्षित बेरोजगार युवक/युवतींना स्थानिक स्तरावर रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी सदरहु योजना राबविण्यात येत आहे.
लाभाचे स्वरूप	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता
आवश्यक कागदपत्र	संगणक संच जातीचा दाखला, भूमिहिन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र या योजनेचा पुर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	फिल्म ॲनिमेशन
योजनेचे स्वरूप	आदीवासी सुशिक्षित बेरोजगार युवक/युवतींना स्थानिक स्तरावर रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी सदरहु योजना राबविण्यात येत आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, भूमिहिन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र या योजनेचा पुर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	हवाई सुंदरी व सेवकाचे प्रशिक्षण
योजनेचे स्वरूप	आदीवासी सुशिक्षित बेरोजगार युवक/युवतींना स्थानिक स्तरावर रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी सदरहु योजना राबविण्यात येत आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, भूमिहिन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र या योजनेचा पुर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	आग्नीशामक दलाचे प्रशिक्षण
योजनेचे स्वरूप	आदीवासी सुशिक्षित बेरोजगार युवक/युवतींना स्थानिक स्तरावर रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी सदरहु योजना राबविण्यात येत आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, भूमिहिन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र या योजनेचा पुर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	कुक्कुट पालन प्रशिक्षण

योजनेचे स्वरूप	आदीवासी सुशिक्षित बेरोजगार युवक/युवतींना स्थानिक स्तरावर रोजगार उपलब्ध होण्यासाठी सदरहु योजना राबविण्यात येत आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, भूमिहिन असल्याचा तलाठयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचे प्रमाणपत्र या योजनेचा पुर्वी लाभ न घेतल्या बाबत पंचायत समितीचा दाखला योजनेनुसार शैक्षणिक अर्हता प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	घरकुल योजना
योजनेचे स्वरूप	आदीवासी समाज हा दारिद्र्य रेषेखाली जिवन जगत असल्यामुळे आजही तो निवारापासुन वंचीत आहे. त्यांना निवारा मिळण्याचे दृष्टीने शासनाने आदीवासींना घरकुल बांधुन देण्याची योजना राबवित आहे.
पात्रतेचे निकष	लाभार्थी हा आदीवासी असावा, दारिद्र्य रेषेखालील असावा. बेघर असावा यापुर्वी सदर योजनेचा लाभ न घेतलेला असावा
लाभाचे स्वरूप	रुपये १०००००/- चे मर्यादित घरकुल बांधुन देण्यात येते.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, बेघर असल्याचा दाखला, दारिद्र्य रेषेचा दाखला, रहिवासी प्रमाणपत्र मालकीची जागा असल्याचे प्रमाणपत्र, ग्रामपंचायतीचे नाहरकत प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	कन्यादान योजना
योजनेचे स्वरूप	आदीवासी समाजात बालविवाह प्रथा असुन विवाह कर्ज काढुन मोठया थाटामाटात साजरे केले जातात व कर्जबाजारी होऊन बसतात म्हणुन सामुहीक विवाह सोहळयात सहभागी होऊन लग्न केल्यास अशा सोहळयात सहभागी होणाऱ्या आदीवासी नवदांपत्यांना आर्थिक मदत देण्यात येते.
पात्रतेचे निकष	वर किंवा वधु या पैकी एक आदीवासी असावा, दोन मुलांपर्यंत एकत्र राहत असलेले परंतु त्याचा लग्न न झाल्याबाबत किंवा समाजाने मान्यात न दिलेले दांपत्य
लाभाचे स्वरूप	रुपये १००००/- ची आर्थिक मदत
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, रहिवासी प्रमाणपत्र, वयाचा दाखला, शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र, लग्न न झाल्याबाबत प्रमाणपत्र
योजनेचे नाव	ठक्कर बाप्पा योजना
योजनेचे स्वरूप	आदीवासी क्षेत्राच्या सर्वांगीण विकासासाठी तसेच सामुहिक सुविधा निर्माण करणे यासाठी ज्या गावामध्ये ५० टक्के पेक्षा जास्त आदीवासी लोकसंख्या आहे त्या गावामध्ये ठक्करबाप्पा आदीवासी वस्ती सुधारणा योजना राबविण्यात येते. सदरहु योजनेतुन समाजमंदीर बांधणी, गावतील अंतर्गत सिमेंट रोड, पिण्याचे पाण्यासाठी विहीरीचे खोलीकरण इ.
पात्रतेचे निकष	गावातील आदीवासी लोकसंख्या एकुण लोकसंख्येच्या ५० टक्के आवश्यक ग्रामसभेचा ठराव पारीत करावा
लाभाचे स्वरूप	समाजमंदीर बांधणी, गावतील अंतर्गत सिमेंट रोड, पिण्याचे पाण्यासाठी विहीरीचे खोलीकरण इ
आवश्यक कागदपत्र	ग्रामसभेचा ठराव, लोकसंख्येचे प्रमाणपत्र

-- ० ० ० --

महिला व बाल विकास विभाग

योजनेचे नाव स्वरूप	स्वयंरोजगार महिलांना व्यक्तिगत अनुदान निराधार, निराश्रीत परित्यक्ता, विधवा, नैतिक संकटात सापडलेल्या, आर्थिकदृष्ट्या मागास महिलेस स्वतः च्या कुटुंबास आर्थिक हातभार लावण्यासाठी खाद्य पदार्थ बनवून विकणे, मण्याच्या वस्तु तयार करणे, फळे,भाजीपाला विकणे, इत्यादी स्वरूपाचा छोटा व्यवसाय करण्यासाठी एकदाच रुपये ५०० अनुदान देण्यात येते.
अटी व शर्ती	विहीत नमुन्यातील अर्ज, रहिवाशी दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, प्रतिष्ठित व्यक्तीचे शिफारसपत्र, विधवा असल्यास पती निधनाचा दाखला, अनु. जातीतील असल्यास जातीच्या दाखल्याची प्रत.
योजनेचे नाव स्वरूप	व्यावसायिक प्रशिक्षणासाठी मुलींना विद्यावेतन आर्थिक दृष्ट्या मागास कुटुंबातील इयत्ता १० पास झालेल्या मुलींना शासन मान्यता प्राप्त प्रशिक्षण केंद्रातून पॅकींग,टेलीफोन ऑपरेटर,टंकलेखन,संगणक तसेच नर्सिंग आय.टी.आय.मध्ये प्रशिक्षण घेवून शैक्षणिक दृष्ट्या स्वतःचे पुनर्वसन करण्यासाठी दरमहा १०० रु. विद्यावेतन देण्यात येते.
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	महिला मंडळांना सहाय्यक अनुदान नोंदणीकृत स्वयंसेवी संस्थामार्फत महिला मंडळांद्वारा आर्थिकदृष्ट्या मागास कुटुंबातील महिलेस टंकलेखन, भरतकाम, खाद्यपदार्थ बनविणे, रेडीओ टि.व्ही. दुरुस्ती, शिवणकाम इत्यादी व्यावसायिक प्रशिक्षण दिले जाते. जेणे करुन प्रशिक्षण पूर्ण करुन महिला मंडळांना रुपये २८०००/- अनावर्ती व रुपये ४३०००/- वार्षिक आवर्ती अनुदान देण्यात येते यामध्ये महिलेस दरमहा रुपये ७५/- विद्यावेतन देण्यात येते. प्रशिक्षणाचा कालावधी किमान ६ महिने असतो त्यात ३० लाभार्थी लाभ घेतात.
योजनेचे नाव स्वरूप	शुभमंगल सामुहिक विवाह योजना शेतकरी/शेतमजूर यांच्या मुलीच्या विवाहाकरीता अनुदान प्रतिजोडपे रु. १००००/- व राबविणाऱ्या संस्थेस प्रतिजोडपे रु. २०००/- आयोजन खर्च मिळतो.
अटी व शर्ती	वर वधुचे अधिवास प्रमाणपत्र, शेतकरी/शेतमजूर असल्याबाबत तलाठयांचे प्रमाणपत्र/सातबारा उतारा. वर वधुंचा जन्मतारखेबाबतचा दाखला. वर-वधुंचे तहसिलदार यांचेकडील रु. २० चे बॉन्ड पेपर वर बालविवाह प्रतिबंध अधिनियमव हुंडा विरोधी कायद्यातील भंग न होण्याबाबतचे शपथपत्र, विवाह नोंदणी दाखला. पालकांचा अर्ज, नोंदणीकृत संस्थेद्वारे सामुहिक विवाह

-- ० ० ० --

महिला आर्थिक विकास महामंडळ (माविम)

महिला स्वयंसहाय्यता बचत गटांचे सक्षमीकरण करण्याकरीता महिला आर्थिक विकास महामंडळ (माविम) च्या माध्यमातून खालील योजना राबविण्यात येतात.

या मागचा मुख्य उद्देश महिलांचे संगठन करणे, महिलांच्या क्षमता विकसित करणे, महिलामध्ये आत्मविश्वास वाढविणे, उद्योजकीय विकास घडवून आणणे, रोजगाराच्या संधी व बाजारपेठ यांची सांगड घालणे, महिलांचा शिक्षण, संपत्ती व सत्तेत सहभाग वाढविणे, स्थायी विकासासाठी स्वयंसहाय्य बचत गटांना संस्थात्मक स्वरूप देऊन बळकट करणे.

स्वयंसहाय्यता बचतगट संकल्पनेवर आधारीत कार्यक्रम

१. रमाई महिला सक्षमीकरण योजना
२. कृषि सप्तक योजना
३. महाराष्ट्र ग्रामीण पतपुरवठा कार्यक्रम
४. स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना
५. नाबार्ड अँड-ऑन

वरील योजनांचे माध्यमातून स्वयंसहाय्यता बचत गट सक्षमीकरण कार्यक्रम माविम तर्फे घेण्यात येतात.

शासनाद्वारे घोषित नवीन योजना

महिला आर्थिक विकास महामंडळ, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, नाबार्ड इ. द्वारे स्थापन गटांना लाभ

१. गटाला किमान ४ टक्के व्याज दराने बँक कर्ज परतफेड करावेच लागेल.
२. बँकेकडून ठरवून दिलेल्या व्याजदरापैकी ४ टक्के दर वगळता उर्वरीत ७ टक्के पर्यंत व्याजदराचा परतावा शासनामार्फत करण्यात येईल. हा परतावा दर सहा महिन्यांनी मिळेल.
३. गटाला व्याजदराचा परतावा निधी महिला आर्थिक विकास महामंडळ जिल्हा कार्यालयाकडून मिळेल.
४. योजना सुरु झाल्यापासून गटाच्या तिसऱ्या कर्जापर्यंतसदर योजनेचा लाभ मिळेल.
५. स्वयंसहाय्यता बचत गट बँकेशी सलग्न झाल्यानंतर बँके ठरवून दिलेल्या व्याजदराने कर्ज परतफेड करावी लागेल.
६. कर्ज प्रत्यक्ष सुरु झाल्यावर प्रत्येक सहा महिन्यांच्या कालावधी नंतर कर्ज परतफेडीचा अहवाल बँकेकडून माविमकडे उपलब्ध करून घेण्यात येईल.
७. जर सहा महिन्यातील कर्ज, मुद्दल व व्याज परतफेडीचा प्रत्येक हप्ता गटाने फेडलेला असेल तर त्या गटाला प्रत्येक सहा महिन्यांनंतर या योजने अंतर्गत सुविधेचा लाभ मिळेल.
८. जर सहा महिन्यातील मुद्दल अथवा व्याजाचा एक जरी हप्ता थकीत असेल तरी गटाला या योजने अंतर्गत सुविधेचा लाभ मिळणार नाही.

-- ० ० ० --

जिल्हा उद्योग केंद्र

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

पंतप्रधान रोजगार निर्मीती योजना

रोजगार निर्मीतीचे दृष्टीने सदर योजना असून यामध्ये व्यक्तीगत, स्वयंसहाय्यता बचतगट, सहकारी संस्था (नोंदणीकृत) उत्पादन संस्था यांना उद्योगासाठी रुपये २५ लाखापर्यंत व सेवाव्यवसायासाठी रुपये १० लाखाचे मर्यादित कर्ज देण्यात येते. या करीता ग्रामीण व शहरी भागाप्रमाणे अनुदान निश्चित करण्यात आले आहे

अनुदान	शहर	ग्रामीण
अ. सामान्य प्रवर्ग	१५ %	२५ %
ब. विशेष प्रवर्ग	२५ %	३५ %

(अ.जाती, अ.जमाती, महिला, अल्पसंख्याक, माजी सैनिक व अपंग)

पात्रता

वय १८ वर्षाचे वर, उत्पन्न मर्यादा नाही,

शिक्षण - उद्योगाबाबत रुपये १० लाखाचे वर व सेवा व्यवसायाचे बाबतीत रुपये ५ लाखाचे वर प्रकल्प असल्यास कमीत कमी ८ वी पास.

फक्त नविन प्रकल्प, अनुभव /व्यावसायिक अहर्ता

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

सुधारीत बीज भांडवल योजना

बेरोजगार युवक युवतींना या योजने मध्ये उद्योग, सेवा व्यवसाय व व्यापाराकरीता रुपये २५ लाखापर्यंत कर्ज सुविधा उपलब्ध आहे. अर्जदारास ५ ते १० टक्के रक्कम स्वतः भरावी लागेल. जिल्हा उद्योग केंद्राकडून १५ ते २० टक्के रक्कम बिज भांडवल सहाय्य दरसाल दर शेकडा ६ टक्के व्याजदराने मृदु कर्ज म्हणुन उपलब्ध होईल व उर्वरीत ७५ टक्के रक्कम बँकेकडून त्यांच्या प्रचलित व्याज दराने उपलब्ध होईल.

बिज भांडवल कर्जाची प्रमाण वित्तीय संस्था/बँकेनी मंजूर केलेल्या प्रकल्प खर्चाच्या १५ टक्के अधिकतम रुपये ३.७५ लाख एवढे राहिल. रुपये १० लाखापेक्षा कमी प्रकल्प खर्च असलेल्या प्रकल्पामध्ये अनुसुचित जाती, अनुसुचित जमाती, विमुक्त व भटक्या जाती, इतर मागासवर्गीय व अपंग उमेदवारांना प्रकल्प खर्चाच्या २० टक्के बीज भांडवल अनुज्ञेय राहिल मात्र सर्व साधारण प्रवर्गासाठी प्रकल्प खर्चाच्या १५ टक्के बीज भांडवल अनुज्ञेय राहिल

बीज भांडवल कर्जासाठी व बीज भांडवल कर्जासाठी स्थावर मालमत्ता असलेल्या दोन व्यक्तींनी जामीन देणे आवश्यक आहे.

बीज भांडवल कर्जाची नियमित परत फेड करणाऱ्या लाभार्थींनी देय व्याजामध्ये ३ टक्के सुट देण्यात येते.

पात्रता

अर्जदार किमान ७ वा वर्ग उत्तीर्ण असावा, अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्ष दरम्यान

असावे, अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा. अर्जदार हा बेरोजगार

असावा, अर्जदाराने यापूर्वी शासनाच्या कोणत्याही योजने अंतर्गत स्वयंरोजगारासाठी

योजनेचे नाव	बीज भांडवल व अनुदान घेतलेला नसावा. <u>जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	या योजने अंतर्गत ग्रामीण भागातील बेरोजगारांना सेवा उद्योगाकरीता कर्ज पुरवठा बँके मार्फत देण्यात येतो कर्ज मर्यादा २.०० लाखापर्यंत आहे. या योजनेत सामान्याकरीता २० टक्के बीज भांडवल व मागासवर्गीयांकरीता ३० टक्के बीज भांडवल कर्ज देण्यात येते त्यावर ४ टक्के व्याज करण्यात येते.
पात्रता	अर्जदार हा ग्रामीणभागातील रहिवासी असावा, अर्जदाराचे वय १८ वर्ष पुर्ण असावे, अर्जदार कोणत्याही वित्तीय संस्थेचा थकबाकीदार नसावा.
योजनेचे नाव	<u>उद्योग विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम</u>
योजनेचे स्वरूप	या योजनेचा सामान्य/सर्वसाधारण/प्रवर्गातील अनुसुचित जाती, जमाती, सुशिक्षित बेरोजगारांना उद्योजकता विकास व तांत्रिक प्रशिक्षण देऊन स्वयंरोजगारासाठी त्याची तयारी करणे हा उद्देश आहे. या योजनेत महीला तसेच भूमिहिनांना प्रथम प्राधान्य देण्यात येते प्रशिक्षण महाराष्ट्र उद्योजकता विकास प्रशिक्षण केंद्र वाशिम (एमसीडी) व महाराष्ट्र इंडस्ट्रीयल टेक्नीकल कन्सलटंसी वाशिम (मीटकॉन) यांचे मार्फत देण्यात येते. प्रशिक्षण कालावधी मध्ये रुपये १०००/- शिष्यवृत्ती देण्यात येते.
पात्रता	अर्जदार किमान ७ वा वर्ग उत्तीर्ण किंवा पदवी/पदविका आयटीआय प्रमाणपत्र किंवा किमान कौशल्यावर आधारीत व्यावसायिक अभ्यासक्रम प्रमाणपत्र धारण असावा, अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्ष दरम्यान असावे, अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा. अर्जदार हा बेरोजगार असावा, अर्जदाराने यापुर्वी शासनाच्या कोणत्याही योजने अंतर्गत स्वयंरोजगारासाठी बीज भांडवल व अनुदान घेतलेला नसावा.

-- ० ० ० --

लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे विकास महामंडळ मर्या.

(महामंडळाद्वारे राबविण्यात येणाऱ्या योजनामधून मातंग समाजातील लाभार्थी आर्थिक लाभ मिळण्यास पात्र असतात)

योजनेचे नाव	<u>विशेष केंद्रीय अर्थ सहाय्य योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा ४००००/- रुपये पर्यंत असल्यास महामंडळाकडून प्रकल्प खर्चाच्या ५० टक्के किंवा रुपये १००००/- यापैकी कमी असेल तेवढे अनुदान वगळता उर्वरीत रक्कम बँकेचे कर्ज असते.
पात्रता	अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा. अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्ष दरम्यान असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव असावा
कागदपत्रे	अर्जदाराचा जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, नुकताच काढलेला पासपोर्ट फोटो २ प्रती, अर्जदाराचा शैक्षणिक अहर्ता, रहिवासी दाखला, ज्या ठिकाणी व्यवसाय करावयाचा आहे त्या जागेबाबतचा पुरावा, साहित्याचे कोटेशन, अनुभव प्रमाणपत्र, प्रकल्प अहवाल, वाहन खरेदी करीता वाहनचालक परवाना
योजनेचे नाव	<u>बीज भांडवल योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	बीज भांडवल योजना प्रकल्प मर्यादा ४०००१/- ते ५०००००/- रुपये पर्यंतच्या मंजूर कर्ज प्रकरणामध्ये रुपये १००००/- अनुदान वगळता उर्वरीत कर्ज राशी मध्ये खालील प्रमाणे कर्जाची विभागणी असेल. अर्जदाराचा सहभाग मंजूर रकमेच्या ५ टक्के, महामंडळाचे कर्ज मंजूर रकमेच्या २० टक्के (रुपये १००००/- अनुदानासह)
पात्रता	अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा. अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्ष दरम्यान असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव असावा
कागदपत्रे	अर्जदाराचा जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, नुकताच काढलेला पासपोर्ट फोटो २ प्रती, अर्जदाराचा शैक्षणिक अहर्ता, रहिवासी दाखला, ज्या ठिकाणी व्यवसाय करावयाचा आहे त्या जागेबाबतचा पुरावा, साहित्याचे कोटेशन, अनुभव प्रमाणपत्र, प्रकल्प अहवाल, वाहन खरेदी करीता वाहनचालक परवाना.

योजनेचे नाव	<u>लघुऋण वित्त योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प रक्कम रुपये ३००००/- पर्यंतच्या व्यवसायात रुपये १००००/- अनुदान असून उर्वरीत रुपये २००००/- एन.एस.एफ.डी.सी. चे कर्ज असते योजनेत अपंग व दारिद्र्य रेषेखालील लाभार्थ्यांना प्राधान्य दिल्या जाते.
पात्रता	अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा. अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्ष दरम्यान असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव असावा
कागदपत्रे	अर्जदाराचा जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, अपंग दाखला, दारिद्र्य रेषेखालील असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र, नुकताच काढलेला पासपोर्ट फोटो २ प्रती, अर्जदाराचा शैक्षणिक अहर्ता, रहिवासी दाखला, ज्या ठिकाणी व्यवसाय करावयाचा आहे त्या जागेबाबतचा पुरावा, साहित्याचे कोटेशन, अनुभव प्रमाणपत्र, प्रकल्प अहवाल
योजनेचे नाव	<u>महिला समृद्धी योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प रक्कम रुपये ३००००/- पर्यंतच्या व्यवसायात रुपये १००००/- अनुदान असून उर्वरीत रुपये २००००/- एन.एस.एफ.डी.सी. चे कर्ज असते योजनेत अपंग,विधवा, परितक्तया व दारिद्र्य रेषेखालील लाभार्थ्यांना प्राधान्य दिल्या जाते.
पात्रता	अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा. अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्ष दरम्यान असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव असावा
कागदपत्रे	अर्जदाराचा जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, अपंग दाखला, दारिद्र्य रेषेखालील असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र, नुकताच काढलेला पासपोर्ट फोटो २ प्रती, अर्जदाराचा शैक्षणिक अहर्ता, रहिवासी दाखला, ज्या ठिकाणी व्यवसाय करावयाचा आहे त्या जागेबाबतचा पुरावा, साहित्याचे कोटेशन, अनुभव प्रमाणपत्र, प्रकल्प अहवाल,

-- ० ० ० --

संत रोहिदास चर्मोद्योग व चर्मकार विकास महामंडळ मर्यादीत

योजनेचे नाव	विशेष घटक योजना - ५० टक्के अनुदान योजना
योजनेचे स्वरूप	दारिद्र्य रेषेखाली कुटुंबातील व्यक्तींना राष्ट्रीयकृत बँके मार्फत रुपये ५००००/- पर्यंत प्रकल्प गुंतवणुक असणाऱ्या व्यवसायासाठी सवलतीच्या व्याज दराने अर्थसहाय्य दिले जाते. या अर्थ सहाय्यापैकी रुपये १००००/- कमाल मर्यादेपर्यंत ५० टक्के कर्जाची परतफेड ३६ ते ६० समान हप्त्यात अथवा बँकेने ठरवून दिलेल्या हप्त्यात बँकेकडे परतफेड करावी लागते. बँकेकडून या योजनेखाली मिळणाऱ्या कर्जावर द.सा.द.शे. ९.५ ते १२.५ टक्के दराने व्याज आकारले जाते.
पात्रतेचे निकष	अर्जदार हा अनुसुचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा, अर्जदार हा महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा. अर्जदार हा दारिद्र्य रेषेखालील असावा. अर्जदाराचे वय १८ वर्षे पूर्ण असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला, अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.
आवश्यक कागदपत्रे	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, राशन कार्ड, कोटेशन, टॅक्स पावती, रहिवाशी दाखला, मतदार यादीतील ओळखपत्र
योजनेचे नाव	बीज भांडवल योजना
योजनेचे स्वरूप	रुपये ५०,००१/- ते रुपये ५,००,०००/- पर्यंत प्रकल्प गुंतवणुक असलेल्या कोणत्याही व्यवसायासाठी बीज भांडवल योजने अंतर्गत राष्ट्रीयकृत बँकेमार्फत कर्ज पुरवठा सवलतीच्या व्याज दराने उपलब्ध करण्यात येतो. या योजने अंतर्गत रुपये ५०,००१/- पासून ५,००,०००/- पर्यंतचा कर्ज पुरवठा द.सा.द.शे. ९.५ ते १२.५ टक्के व्याज दराने बँके मार्फत करण्यात येतो. या योजने अंतर्गत बँकेने मंजूर केलेल्या कर्ज रकमेपैकी ७५ टक्के कर्ज रक्कम ही राष्ट्रीयकृत बँके मार्फत देण्यात येते, ५ टक्के रक्कम हि लाभार्थ्याने स्वतःचा सहभाग म्हणून बँकेकडे जमा करावयाची असते. उर्वरीत २० टक्के रक्कम हि महामंडळ
पात्रतेचे निकष	अर्जदार हा अनुसुचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा, अर्जदार हा महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा. अर्जदाराचे वय १८ वर्षे पूर्ण असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला, अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा,
आवश्यक कागदपत्रे	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, राशन कार्ड, कोटेशन, टॅक्स पावती, रहिवाशी दाखला, मतदार यादीतील ओळखपत्र

योजनेचे नाव	मायक्रो फायनान्स किंवा सुक्ष्म पतपुरवठा
योजनेचे स्वरूप	या योजनेमध्ये रुपये १५०००/- एवढी रक्कम ५ टक्के व्याज आकारून व रुपये १००००/- अनुदान असे एकूण २५०००/- चे अर्थसहाय्य महामंडळाकडून लाभार्थ्यांना मिळत असते.
पात्रतेचे निकष	अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा, अर्जदार हा महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा. अर्जदाराचे वय १८ वर्षे पूर्ण असावे, अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा. जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला, अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा. इतर कागदपत्रांची पूर्तता करतांना एक नोकरदार जामीनदार द्यावा लागतो.
आवश्यक कागदपत्रे	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, राशन कार्ड, कोटेशन, टॅक्स पावती, रहिवाशी दाखला, मतदार यादीतील ओळखपत्र
योजनेचे नाव	महिला समृद्धी योजना
योजनेचे स्वरूप	सदर योजना हि चर्मकार, मोची, डोहर, व होलार समाजातील विधवा, परितक्या व निराधार महिलांसाठी आहे. या महिलांसाठी रुपये १५०००/- चे अर्थसहाय्य ४ टक्के व्याज दराने व रुपये १००००/-चे अनुदान असे एकूण २५०००/- उपलब्ध करून देण्यात येतात.
पात्रतेचे निकष	चर्मकार, मोची, डोहर, व होलार समाजातील विधवा, परितक्या व निराधार महिलांपैकी असावा, अर्जदार हा महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा. जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला, अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा. इतर कागदपत्रांची पूर्तता करतांना एक नोकरदार जामीनदार द्यावा लागतो.
आवश्यक कागदपत्रे	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, राशन कार्ड, कोटेशन, टॅक्स पावती, रहिवाशी दाखला, मतदार यादीतील ओळखपत्र
योजनेचे नाव	महिला किसान योजना
योजनेचे स्वरूप	अनुसूचित जातीतील महिला लाभार्थ्यांना ज्यांच्याकडे लहान अथवा नाममात्र जमीन आहे व हि जमीन महिला लाभार्थ्यांच्या स्वतःच्या नावावर अथवा पती पत्नीच्या नावावर एकत्रितरित्या असेल परंतु पतीने महामंडळाच्या योजनेचा लाभ घेतला नसेल, अशा लाभार्थ्यांना सवलतीच्या दरात म्हणजे ५ टक्के व्याज दराने कर्ज पुरवठा करण्यात येतो. या महिलांना एक वर्ष फक्त व्याज भरून उर्वरीत ९ वर्षे मुद्दल व व्याजाची परतफेड करावयाची आहे.
आवश्यक कागदपत्रे	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, राशन कार्ड, कोटेशन, टॅक्स पावती, रहिवाशी दाखला, मतदार यादीतील ओळखपत्र

-- ० ० ० --

महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळ

योजनेचे नाव	५० टक्के अनुदान योजना
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा रुपये ५००००/- पर्यंत, प्रकल्प मर्यादेच्या ५० टक्के किंवा जास्त रुपये १००००/- पर्यंत अनुदान देण्यात येते. प्रकल्प मर्यादेच्या ५० टक्के कर्ज बँकेमार्फत देण्यात येते, बँकेमार्फत देण्यात येणाऱ्या कर्जावर बँकेच्या नियमाप्रमाणे व्याज आकारण्यात येते. कर्जाची परतफेड सर्वसाधारणपणे ३ वर्षात थेट बँकेकडे भरणा करावयाची आहे.
पात्रता	अर्जदार अनुसुचित जाती / नवबौद्ध असावा, व त्याचे वय १८ वर्षांपेक्षा जास्त असावे. उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण भागात रुपये १९६५४/- व शहरी भागात रुपये २७२४७/- पर्यंत असावी. व्यवसायानुरूप प्रशिक्षण प्रमाणपत्र.
आवश्यक कागदपत्र	सक्षम अधिकारी यांनी दिलेला जातीचा, उत्पन्नाचा व रहिवासी दाखला, २ पासपोर्ट आकाराचे फोटो, रेशनकार्ड/मतदार ओळखपत्र, कोटेशन, व्यवसायासाठी आवश्यक असलेल्या जागेचा पुरावा, व्यवसायानुरूप इतर आवश्यक दाखले, प्रकल्प अहवाल, दोन सक्षम जमिनदार व त्यांची ओळखपत्र, पगारपत्रक, शेतीचा दाखला इत्यादी.
योजनेचे नाव	प्रशिक्षण योजना
योजनेचे स्वरूप	अनुसुचित जातीच्या लाभधारकांना व्यवसायासाठी लागणारे तांत्रिक कौशल्य करण्यासाठी व संबंधीत तांत्रिक व्यवसाय सुरु करण्याकरीता विविध व्यावसायिक ट्रेडचे शासनमान्य संस्थेमार्फत (६ महिन्यांपर्यंत) मोफत प्रशिक्षण देण्यात येते. उदा. टि.व्ही.रिपेअरींग, वेल्डींग, इलेक्ट्रीशियन, वाहन दुरुस्ती, मोटार मेकॅनिक, वाहनचालक, शिवणकला, संगणक, इत्यादी प्रशिक्षणाकरीता प्रशिक्षणास दरमहा रुपये १५०/- ते ३००/- विद्यावेतन देण्यात येते, तसेच शिकवणी फी सुद्धा महामंडळामार्फत देण्यात येते.
पात्रता	अर्जदार अनुसुचित जाती / नवबौद्ध असावा, व त्याचे वय १८ वर्षांपेक्षा जास्त असावे. उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण भागात रुपये १९६५४/- व शहरी भागात रुपये २७२४७/- पर्यंत असावी.
आवश्यक कागदपत्र	सक्षम अधिकारी यांनी दिलेला जातीचा, उत्पन्नाचा व रहिवासी दाखला, २ पासपोर्ट आकाराचे फोटो, रेशनकार्ड/मतदार ओळखपत्र,
योजनेचे नाव	बीज भांडवल योजना
योजनेचे स्वरूप	महात्मा फुले महामंडळास प्राप्त होणाऱ्या भाग भांडवलामधून बीज भांडवल योजना राबविण्यात येते. प्रकल्प मर्यादा रुपये ५०,०००/- ते ५०००००/- पर्यंत प्रकल्प मर्यादेच्या २० टक्के बीज भांडवल कर्ज महामंडळामार्फत ४ टक्के द.सा.द.शे. ४ टक्के व्याजदराने देण्यात येते. सदर राशी मध्ये महामंडळाचे अनुदान रुपये १००००/- चा समावेश आहे. बँकेचे कर्ज ७५ टक्के बँकेच्या प्रचलीत दराने व ५ टक्के स्वतःचा सहभाग
पात्रता	अर्जदार अनुसुचित जाती / नवबौद्ध असावा, व त्याचे वय १८ वर्षांपेक्षा जास्त असावे. उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण भागात रुपये १९६५४/- व शहरी भागात रुपये २७२४७/- पर्यंत असावी. व्यवसायानुरूप प्रशिक्षण प्रमाणपत्र.

आवश्यक कागदपत्र	सक्षम अधिकारी यांनी दिलेला जातीचा, उत्पन्नाचा व रहिवासी दाखला, २ पासपोर्ट आकाराचे फोटो, रेशनकार्ड/मतदार ओळखपत्र, कोटेशन, व्यवसायासाठी आवश्यक असलेल्या जागेचा पुरावा, व्यवसायानुरूप इतर आवश्यक दाखले, प्रकल्प अहवाल, दोन सक्षम जमिनदार व त्यांची ओळखपत्र, पगारपत्रक, शेतीचा दाखला इत्यादी.
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	एन.एफ.एस.डी.सी. मुदती कर्ज योजना प्रकल्प मर्यादा रुपये ५.०० लाख, एनएसएफडीसी यांच्या मुदती कर्जांमध्ये महामंडळाकडून २० टक्के बीज भांडवल व १००००/- अनुदान दिल्या जाते, अर्जदाराचा सहभाग ५ टक्के असतो एनएफएसडीसी च्या कर्जावर ६ ते ८ टक्के व्याजदर आकारण्यात येते. कर्जाची परतफेड ५ वर्षात समान हप्त्यात करावयाची आहे.
पात्रता	अर्जदार अनुसुचित जाती / नवबौद्ध असावा, व त्याचे वय १८ वर्षांपेक्षा जास्त असावे. उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण भागात रुपये १९६५४/- व शहरी भागात रुपये २७२४७/- पर्यंत असावी. व्यवसायानुरूप प्रशिक्षण प्रमाणपत्र.
आवश्यक कागदपत्र	सक्षम अधिकारी यांनी दिलेला जातीचा, उत्पन्नाचा व रहिवासी दाखला, २ पासपोर्ट आकाराचे फोटो, रेशनकार्ड/मतदार ओळखपत्र, कोटेशन, व्यवसायासाठी आवश्यक असलेल्या जागेचा पुरावा, व्यवसायानुरूप इतर आवश्यक दाखले, प्रकल्प अहवाल, दोन सक्षम जमिनदार व त्यांची ओळखपत्र, पगारपत्रक, शेतीचा दाखला इत्यादी.
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	अ) सूक्ष्म पत पुरवठा या योजने अंतर्गत रुपये ३००००/- पर्यंत कर्ज देण्यात येत असून रुपये १००००/- अनुदानाचा लाभ देण्यात येतो. कर्जावर ५ टक्के व्याज आकारण्यात येत असून कर्जाची परतफेड ३ वर्षात समान हप्त्यात करावयाची आहे.
पात्रता	अर्जदार अनुसुचित जाती / नवबौद्ध असावा, व त्याचे वय १८ वर्षांपेक्षा जास्त असावे. उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण भागात रुपये १९६५४/- व शहरी भागात रुपये २७२४७/- पर्यंत असावी. व्यवसायानुरूप प्रशिक्षण प्रमाणपत्र.
आवश्यक कागदपत्र	सक्षम अधिकारी यांनी दिलेला जातीचा, उत्पन्नाचा व रहिवासी दाखला, २ पासपोर्ट आकाराचे फोटो, रेशनकार्ड/मतदार ओळखपत्र, कोटेशन, व्यवसायासाठी आवश्यक असलेल्या जागेचा पुरावा, व्यवसायानुरूप इतर आवश्यक दाखले, प्रकल्प अहवाल, दोन सक्षम जमिनदार व त्यांची ओळखपत्र, पगारपत्रक, शेतीचा दाखला इत्यादी.
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	ब) महिला समृद्धी योजना या योजने अंतर्गत रुपये ३००००/- पर्यंत कर्ज देण्यात येत असून रुपये १००००/- अनुदानाचा लाभ देण्यात येतो. कर्जावर ४ टक्के व्याज आकारण्यात येत असून कर्जाची परतफेड ३ वर्षात करावयाची आहे.
पात्रता	अर्जदार अनुसुचित जाती / नवबौद्ध असावा, व त्याचे वय १८ वर्षांपेक्षा जास्त असावे. उत्पन्न मर्यादा ग्रामीण भागात रुपये १९६५४/- व शहरी भागात रुपये २७२४७/- पर्यंत असावी. व्यवसायानुरूप प्रशिक्षण प्रमाणपत्र.
आवश्यक कागदपत्र	सक्षम अधिकारी यांनी दिलेला जातीचा, उत्पन्नाचा व रहिवासी दाखला, २ पासपोर्ट आकाराचे फोटो, रेशनकार्ड/मतदार ओळखपत्र, कोटेशन, व्यवसायासाठी आवश्यक असलेल्या जागेचा पुरावा, व्यवसायानुरूप इतर आवश्यक दाखले, प्रकल्प अहवाल, दोन सक्षम जमिनदार व त्यांची ओळखपत्र, पगारपत्रक, शेतीचा दाखला इत्यादी.

-- ० ० ० --

महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त आणि विकास महामंडळ लि.

योजनेचे नाव	<u>बीज भांडवल योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा रुपये ५.०० लाखापर्यंत, महामंडळाचा सहभाग २० टक्के, कर्जावरील व्याजदर ६ टक्के, लाभार्थीचा सहभाग ५ टक्के, बँकेचा सहभाग ७५ टक्के, बँकेच्या प्रचलीत दराने, परतफेडीचा कालावधी ५ वर्षे
पात्रता	लाभार्थी हा इतर मागासवर्गीय असावा, महाराष्ट्राचा सर्ववाधारण रहिवासी असावा, त्याचे वय १८ ते ५० वर्ष असावे, ग्रामीण भागातील अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ४००००/- व शहरी भागातील अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ५४०००/- या मर्यादेत असावे.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रगत गटात मोडत नसल्याचा दाखला, शिधापत्रीकेची प्रत, पासपोर्ट फोटो, व्यवसाय स्थळाची भाडेपावती, करारनामा, ७/१२ चा उतारा, शैक्षणिक अहर्ता प्रमाणपत्र, जन्मतारखेचा दाखला, दोन जामीनदाराची प्रमाणपत्रे, तांत्रिक व्यवसायाकरीता आवश्यक असतील असे परवाने, व्यवसायाचा प्रकल्प अहवाल.
योजनेचे नाव	<u>सुक्ष्म पतपुरवठा योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	नोंदणीकृत अशासकीय संस्थामार्फत स्वयंसहाय्यता बचत गटास कर्जपुरवठा करणे साठी संस्थेला रुपये ५ लाखापर्यंत कर्ज, संस्था बचत गटातील कमीतकमी २० सदस्यांना जास्तीतजास्त रुपये २५,०००/- पर्यंत कर्ज देऊ शकते, तथापी, जास्तीतजास्त सभासदांना कर्ज वितरीत कर्ज वितरीत करणे अपेक्षित आहे. या रकमेपैकी राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग ९० टक्के, राज्य महामंडळाचा सहभाग ५ टक्के, संस्थेचा / बचत गटातील सभासदांचा सहभाग ५ टक्के, संस्थेस ५ टक्के दराने, व संस्था लाभार्थीस ९ टक्के दराने व्याज आकारते. परतफेडीचा कालावधी २ वर्षे
योजनेचे नाव	<u>महिला समृद्धी योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	शहरी व ग्रामीण भागातील महिलांना स्वयंसहाय्यता बचतगटामार्फत थेट कर्जपुरवठा, प्रकल्प मर्यादा रुपये ५ लाख पर्यंत त्यामध्ये राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग ९५ टक्के व राज्य महामंडळाचा सहभाग ५ टक्के एका बचत गटातील कमीतकमी २० महिलांना, प्रत्येकी जास्तीत जास्त रुपये २५०००/- पर्यंत कर्ज तथापी जास्तीतजास्त सभासदांना कर्ज वितरीत करणे अपेक्षित
योजनेचे नाव	<u>स्वर्णिमा योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	दारिद्र्य रेषेखालील महिलांसाठी योजना, प्रकल्प मर्यादा रुपये ५००००/- पर्यंत त्यामध्ये राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग ९५ टक्के व राज्य महामंडळाचा सहभाग ५ टक्के महिलांना सहभाग भरण्याची गरज नाही, कर्जावर ४ टक्के दराने व्याज परतफेडीचा कालावधी ७ वर्षे

योजनेचे नाव	<u>स्वयंसक्षम कर्ज योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	व्यावसायिक शिक्षण पुर्ण केलेल्या १८ ते ३५ वयोगटातील तरुण / तरुणींसाठी, प्रकल्प मर्यादा रुपये ५ लाखापर्यंत, राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग ९० टक्के राज्य महामंडळाचा सहभाग ५ टक्के, लाभार्थीचा सहभाग ५ टक्के, व्याजाचा दर ५ टक्के, परतफेडीचा कालावधी ५ वर्षे.
पात्रता	लाभार्थी हा इतर मागासवर्गीय असावा, महाराष्ट्राचा सर्ववाधारण रहिवासी असावा, त्याचे वय १८ ते ५० वर्ष असावे, ग्रामीण भागातील अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ४००००/- व शहरी भागातील अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ५४०००/- या मर्यादेत असावे.
आवश्यक कागदपत्र	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रगत गटात मोडत नसल्याचा दाखला, शिधापत्रीकेची प्रत, पासपोर्ट फोटो, व्यवसाय स्थळाची भाडेपावती, करारनामा, ७/१२ चा उतारा, शैक्षणिक अहर्ता प्रमाणपत्र, जन्मतारखेचा दाखला, दोन जामीनदाराची प्रमाणपत्रे, तांत्रिक व्यवसायाकरीता आवश्यक असतील असे परवाने, व्यवसायाचा प्रकल्प अहवाल.

-- ० ० ० --

वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्याजमाती विकास महामंडळ (म.)

योजनेचे	<u>बीज भांडवल कर्ज योजना</u>
नाव	
योजनेचे	प्रकल्प मर्यादा ३५०००/- दुग्ध व्यवसाय व दवाखाना ई. करीता रुपये ५००००/-
स्वरूप	प्रकल्प मर्यादेच्या २५ टक्के, महामंडळाचे कर्ज ४ टक्के व्याज दराने प्रकल्प मर्यादेच्या ७५ टक्के रक्कम बँकेचे कर्ज, बँकेच्या व्याजदराने.
पात्रता	लाभार्थी हा विमुक्त जाती व भटक्या जमाती पैकी असावा, महाराष्ट्राचा रहिवासी असावा, त्याचे वय १८ ते ५४ वर्ष असावे, ग्रामीण भागातील अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ३९३०८/- व शहरी भागातील अर्जदाराचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ५४४९४/- या मर्यादेत असावे.
आवश्यक	जातीचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रगत गटात
कागदपत्र	मोडत नसल्याचा दाखला, शिधापत्रीकेची प्रत, पासपोर्ट फोटो, व्यवसाय स्थळाची भाडेपावती, करारनामा, ७/१२ चा उतारा, शैक्षणिक अहर्ता प्रमाणपत्र, जन्मतारखेचा दाखला, दोन जामीनदाराची प्रमाणपत्रे, तांत्रिक व्यवसायाकरीता आवश्यक असतील असे परवाने, व्यवसायाचा प्रकल्प अहवाल.

-- ० ० ० --

शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्या.

योजनेचे नाव	<u>राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती वित्त व विकास महामंडळ (एन.एस.टी.एफ.डी.सी)</u> <u>नवि दिल्ली पुरस्कृत मुदत कर्ज योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	सदर योजनेखाली वाहतूक व्यवसाय, शेती इत्यादी विविध व्यवसायासाठी कर्ज योजना मंजूर केल्या जातात. सदरच्या कर्ज योजना शबरी महामंडळामार्फत राबविल्या जातात सदर कर्ज योजनेसाठी रुपये ५ लक्ष एवढी कर्ज मर्यादा आहे. सदर कर्ज योजनेखाली लाभार्थीचा सहभाग १० टक्के, एवढा राहतो. शबरी महामंडळाचा कर्ज हिस्सा १५ टक्के एवढा राहतो, ७५ टक्के रक्कम (एन.एस.टी.एफ.डी.सी. नवी दिल्ली यांचा असतो.
पात्रता	महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी असावा. लाभार्थीचे वय १८ ते ५० वर्षेच्या दरम्यान असावे, लाभार्थीचे वार्षिक कौटुंबिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी जास्तीत जास्त रुपये ३९५००/- तर शहरी भागासाठी जास्तीत जास्त रुपये ५४५००/- पर्यंत असावे, दोन जामीनदाराची जामीनपत्रे, निवड केलेल्या व्यवसायाचा अनुभव आणि ज्ञान असावे,
आवश्यक कागदपत्र	शैक्षणिक दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, जातीचा दाखला, नुकतेच काढलेले पासपोर्ट साईज फोटो, रेशनकार्डची छायाप्रत, व्यवसायासाठी लागणाऱ्या स्थावर मालमत्तेच्या किंमतीचे दरपत्रक, व्यवसाय करावयाचा असेल त्या जागेच्या उपलब्धतेचा पुरावा किंवा भाड्याचे करारपत्र, व्यवसायाकरीता आवश्यक परवाने, दोन जामीनदारांचे जामीनपत्रे.
योजनेचे नाव	<u>राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती वित्त व विकास महामंडळ (एन.एस.टी.एफ.डी.सी)</u> <u>नवि दिल्ली पुरस्कृत महिला सशक्तीकरण कर्ज योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	सदर कर्ज योजनेखाली रुपये ५०,०००/- पर्यंतच्या कर्ज योजना राबविल्या जातात. सदर कर्ज योजनेखाली व्याजाचा दर ४ टक्के द.सा.द.शे. एवढा आहे. सदर कर्ज योजनेखाली कर्ज मिळविण्यासाठी आदिवासी महिलांना त्यांचा वैयक्तिक सहभाग भरण्याची आवश्यकता नाही. योजनेखाली रुपये ५००००/- पर्यंतचे कर्ज (एन.एस.टी.एफ.डी.सी.) नवि दिल्ली यांचे मार्फत तसेच शबरी महामंडळाचा कर्ज हिस्सा मिळून लाभार्थीस अदा केली जाते. सदर कर्ज रकमेची परतफेड ५ वर्षे कालावधीमध्ये करावयाची असते.
पात्रता	महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी असावा. लाभार्थीचे वय १८ ते ५० वर्षेच्या दरम्यान असावे, लाभार्थीचे वार्षिक कौटुंबिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी जास्तीत जास्त रुपये ३९५००/- तर शहरी भागासाठी जास्तीत जास्त रुपये ५४५००/- पर्यंत असावे, एका जामीनदाराचे जामीनपत्र, निवड केलेल्या व्यवसायाचा अनुभव आणि ज्ञान असावे,
आवश्यक कागदपत्र	शैक्षणिक दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, जातीचा दाखला, नुकतेच काढलेले पासपोर्ट साईज फोटो, रेशनकार्डची छायाप्रत, व्यवसायासाठी लागणाऱ्या स्थावर मालमत्तेच्या किंमतीचे दरपत्रक, व्यवसाय करावयाचा असेल त्या जागेच्या उपलब्धतेचा पुरावा किंवा भाड्याचे करारपत्र, व्यवसायाकरीता आवश्यक परवाने,

योजनेचे नाव **शबरी महामंडळ स्वनिधीमधुन रूपये २५०००/- कर्ज रकमेपर्यंतच्या योजना**

योजनेचे स्वरूप सदर योजनेखाली ग्रामीण/शहरी आदीवासी होतकरु व्यवसाय इच्छुकांस विविध व्यवसायाकरीता रूपये २५०००/- कर्ज ४ टक्के द.सा.द.शे. व्याजाने उपलब्ध करुन दिले जाते सदर कर्ज योजनेखाली लाभार्थी सहभाग निरंक आहे. सदर कर्ज योजनेचा परतफेड कालावधी हा तीन वर्षांचा आहे.

पात्रता महाराष्ट्र राज्यातील आदीवासी असावा. लाभार्थीचे वय १८ ते ५० वर्षेच्या दरम्यान असावे, लाभार्थीचे वार्षिक कौटुंबीक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी जास्तीत जास्त रूपये ३९५००/- तर शहरी भागासाठी जास्तीत जास्त रूपये ५४५००/- पर्यंत असावे, एका जामीनदारावे जामीनपत्र, निवड केलेल्या व्यवसायाचा अनुभव आणि ज्ञान असावे,

आवश्यक शैक्षणिक दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, जातीचा दाखला, नुकतेच काढलेले पासपोर्ट कागदपत्र साईज फोटो, रेशनकार्डची छायाप्रत, व्यवसायासाठी लागणाऱ्या स्थावर मालमत्तेच्या किंमतीचे दरपत्रक, व्यवसाय करावयाचा असेल त्या जागेच्या उपलब्धतेचा पुरावा किंवा भाड्याचे करारपत्र, व्यवसायाकरीता आवश्यक परवाने,

योजनेचे नाव **राष्ट्रीयकृत बँक सहकार्याने कर्ज योजना**

योजनेचे स्वरूप सदर कर्ज योजनेखाली वर्धनक्षम प्रकल्पांना रूपये १०/-लक्ष पर्यंत कर्ज राष्ट्रीयकृत बँकेमार्फत मंजूर केले जाते. सदर कर्ज योजने अंतर्गत रूपये ५००००/- पर्यंतचे कर्जासाठी लाभार्थी सहभाग ५ टक्के असुन, शबरी महामंडळाचा कर्ज हिस्सा मार्जिनमनी २० टक्के एवढा आहे. उर्वरीत कर्ज ७५ टक्के राष्ट्रीयकृत बँके मार्फत मंजूर केले जाते,

पात्रता महाराष्ट्र राज्यातील आदीवासी असावा. लाभार्थीचे वय १८ ते ५० वर्षेच्या दरम्यान असावे, लाभार्थीचे वार्षिक कौटुंबीक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी जास्तीत जास्त रूपये ३९५००/- तर शहरी भागासाठी जास्तीत जास्त रूपये ५४५००/- पर्यंत असावे, दोन जामीनदारावे जामीनपत्र, निवड केलेल्या व्यवसायाचा अनुभव आणि ज्ञान असावे,

आवश्यक शैक्षणिक दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, जातीचा दाखला, नुकतेच काढलेले पासपोर्ट कागदपत्र साईज फोटो, रेशनकार्डची छायाप्रत, व्यवसायासाठी लागणाऱ्या स्थावर मालमत्तेच्या किंमतीचे दरपत्रक, व्यवसाय करावयाचा असेल त्या जागेच्या उपलब्धतेचा पुरावा किंवा भाड्याचे करारपत्र, व्यवसायाकरीता आवश्यक परवाने,

--०००--

महाराष्ट्र राज्य अपंग वित्त आणि विकास महामंडळ मर्या.

योजनेचे नाव	मुदती कर्ज योजना (लहान व मध्यम व्यवसायासाठी)
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा, रुपये १.५ लक्ष पर्यंत, व्याजदर वार्षिक रुपये ५००००/- पर्यंत ५ टक्के, ५००००/- वरील रुपये ६ टक्के, (स्त्रि लाभार्थींना १ टक्के सुट अनुज्ञेय आहे, परतफेडीचा कालावधी ५ वर्षे
पात्रता	लाभार्थी किमान ४० टक्के अपंगत्व असलेला असावा, महाराष्ट्राचा रहिवास १५ वर्षांपासून असावा, वय १८ ते ६० वर्ष असावे, ग्रामीण भागातील अर्जदाराचे उत्पन्न रुपये ३.०० लक्ष पेक्षा कमी व शहरी भागातील अर्जदाराचे उत्पन्न ५.०० लक्ष पेक्षा कमी असावे. अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्याचे त्याला ज्ञान किंवा अनुभव असणे आवश्यक.
आवश्यक कागदपत्र	अपंगत्वाचे तीन डॉक्टरांच्या सहीचे मेडीकल बोर्डाचे प्रमाणपत्र, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, शिधापत्रिकेची छायाप्रत, पासपोर्ट साईज फोटो, अपंगत्व दिसेल असे पुर्ण आकाराचे तीन फोटो, व्यवसाय स्थळाची भाडेपावती, शैक्षणिक अहर्तेचे प्रमाणपत्र, व जन्मतारखेचा दाखला, स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे व्यवसाय करण्याबाबतचे ना हरकत प्रमाणपत्र.
योजनेचे नाव	अपंग शेतकऱ्यांसाठी कृषि संजिवनी योजना
योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा, रुपये १० लक्ष पर्यंत, लाभार्थी सहभाग ५ टक्के, राज्य महामंडळ ५ टक्के व्याजदर व्याजदर पुरुष ६ टक्के, महिला ५ टक्के रुपये पाच लाखापर्यंत वा त्यापेक्षा जास्त ७ टक्के परतफेडीचा कालावधी १० वर्षे फळबागा/हॉर्टीकल्चर प्रकल्प असल्यास NHB ने मान्यता दिल्यास २० टक्के सबसिडी
पात्रता	लाभार्थी किमान ४० टक्के अपंगत्व असलेला असावा, महाराष्ट्राचा रहिवास १५ वर्षांपासून असावा, वय १८ ते ६० वर्ष असावे, ग्रामीण भागातील अर्जदाराचे उत्पन्न रुपये ३.०० लक्ष पेक्षा कमी व शहरी भागातील अर्जदाराचे उत्पन्न ५.०० लक्ष पेक्षा कमी असावे. अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्याचे त्याला ज्ञान किंवा अनुभव असणे आवश्यक.
आवश्यक कागदपत्र	अपंगत्वाचे तीन डॉक्टरांच्या सहीचे मेडीकल बोर्डाचे प्रमाणपत्र, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, शिधापत्रिकेची छायाप्रत, पासपोर्ट साईज फोटो, अपंगत्व दिसेल असे पुर्ण आकाराचे तीन फोटो, शैक्षणिक अहर्तेचे प्रमाणपत्र, व जन्मतारखेचा दाखला, ७/१२ चा उतारा
योजनेचे नाव	महिला समृद्धी योजना
योजनेचे स्वरूप	अपंग महिलांना राष्ट्रीय महामंडळाच्या सर्व योजनांमध्ये महिला समृद्धी योजने अंतर्गत १ टक्के सुट व्याजदरामध्ये दिली जाते, रुपये ५००००/- पर्यंत ४ टक्के दराने, रुपये ५००००/- ते ५ लक्ष पर्यंत ५ टक्के दराने तसेच रुपये ५ लक्ष पेक्षा जास्त कर्जासाठी ७ टक्के दराने कर्ज दिले जाते

पात्रता	लाभार्थी किमान ४० टक्के अपंगत्व असलेला असावा, महाराष्ट्राचा रहिवास १५ वर्षांपासून असावा, वय १८ ते ६० वर्ष असावे, ग्रामीण भागातील अर्जदाराचे उत्पन्न रुपये ३.०० लक्ष पेक्षा कमी व शहरी भागातील अर्जदाराचे उत्पन्न ५.०० लक्ष पेक्षा कमी असावे. अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्याचे त्याला ज्ञान किंवा अनुभव असणे आवश्यक.
आवश्यक कागदपत्र	अपंगत्वाचे तीन डॉक्टरांच्या सहीचे मेडीकल बोर्डाचे प्रमाणपत्र, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, शिधापत्रिकेची छायाप्रत, पासपोर्ट साईज फोटो, अपंगत्व दिसेल असे पुर्ण आकाराचे तीन फोटो, शैक्षणिक अहर्तेचे प्रमाणपत्र, व जन्मतारखेचा दाखला, ७/१२ चा उतारा
योजनेचे नाव	<u>शैक्षणिक कर्ज योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	आरोग्य विज्ञान, अभियांत्रिकी, डी.एड., व बी.एड. व्यवस्थापन व संगणक अथवा तत्सम व्यावसायिक अभ्यासक्रमाकरीता केंद्रीय परिषदांनी मान्यता असलेल्या शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी
लाभ	संपूर्ण अभ्यासक्रमासाठी रुपये ७ लाखपर्यंत देशांतर्गत व रुपये १५ लाखपर्यंत परदेशात शिक्षणासाठी

--०००--

मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ

योजनेचे नाव	थेट कर्ज योजना
योजनेचे स्वरूप	कर्ज मर्यादा रुपये ५००० ते ५०००० पर्यंत, स्वगुंतवणूक ५ टक्के, कर्ज ९५ टक्के, महामंडळाकडून, व्याज ६ टक्के, परतफेड ५ वर्षांच्या कालावधीत
पात्रता	अर्जदार अल्पसंख्यांक समाजातील असावा (यामध्ये मुस्लिम, शिख, ख्रिश्चन, पारसी, बुध्दीस्ट, जैन यांचा समावेश आहे.) अर्जदार महाराष्ट्रातील रहिवासी असावा, अर्जदार किमान साक्षर असावा, वयोमर्यादा १८ वर्ष किमान असावी, कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न राज्य शासनाच्या योजनेकरीता शहरी भागासाठी ६५०००/- पेक्षा कमी व ग्रामीण भागासाठी ५००००/- पेक्षा कमी असावे. तसेच केंद्र शासनाच्या योजनेकरीता शहरी भागासाठी रुपये ५४०००/- पेक्षा कमी व ग्रामीण भागासाठी रुपये ३६५००/- पेक्षा कमी असावे.
आवश्यक कागदपत्र	शाळा सोडल्याचा दाखला, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, रहिवासी पुरावा, जामीनदाराचे जामीनपत्र, तीन फोटो, आवश्यकतेनुसार नोंदणी प्रमाणपत्र/परवाना/प्रकल्प अहवाल. प्रकल्पाशी संबंधीत कागदपत्र.
योजनेचे नाव	मुदत कर्ज योजना
योजनेचे स्वरूप	कर्ज मर्यादा ५ हजार ते ५ लाखापर्यंत, स्वगुंतवणूक ५ टक्के, महामंडळाकडून कर्ज १० टक्के, राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक विकास एवं वित्त निगम दिल्ली कडून ८५ टक्के व्याजदर ६ टक्के, परतफेड ५ वर्षांच्या कालावधीत
पात्रता	अर्जदार अल्पसंख्यांक समाजातील असावा (यामध्ये मुस्लिम, शिख, ख्रिश्चन, पारसी, बुध्दीस्ट, जैन यांचा समावेश आहे.) अर्जदार महाराष्ट्रातील रहिवासी असावा, अर्जदार किमान साक्षर असावा, वयोमर्यादा १८ वर्ष किमान असावी, कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न राज्य शासनाच्या योजनेकरीता शहरी भागासाठी ६५०००/- पेक्षा कमी व ग्रामीण भागासाठी ५००००/- पेक्षा कमी असावे. तसेच केंद्र शासनाच्या योजनेकरीता शहरी भागासाठी रुपये ५४०००/- पेक्षा कमी व ग्रामीण भागासाठी रुपये ३६५००/- पेक्षा कमी असावे.
आवश्यक कागदपत्र	शाळा सोडल्याचा दाखला, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, रहिवासी पुरावा, जामीनदाराचे जामीनपत्र, तीन फोटो, आवश्यकतेनुसार नोंदणी प्रमाणपत्र/परवाना/प्रकल्प अहवाल. प्रकल्पाशी संबंधीत कागदपत्र.
योजनेचे नाव	शैक्षणिक कर्ज योजना
योजनेचे स्वरूप	कर्ज मर्यादा रुपये ३.०० लाखापर्यंत, व्याजदर ३ टक्के, अर्थसहाय्य ९० टक्के राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक विकास एवं वित्त निगम, दिल्ली व १० टक्के महामंडळाकडून, केंद्रीय परिषदांनी मान्यता असलेल्या शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी
पात्रता	शाळा सोडल्याचा दाखला, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, रहिवासी पुरावा, केंद्रीय परिषदांनी मान्यता असलेल्या शैक्षणिक संस्थामध्ये प्रवेश घेतल्या बाबतचे प्रमाणपत्र

योजनेचे नाव	<u>मायक्रो फायनांस</u>
योजनेचे स्वरूप	रुपये २५०००/- प्रति लाभार्थी, स्वयंसहाय्यता गटा मार्फत, व्याजदर ५ टक्के
पात्रता	अर्जदार अल्पसंख्यांक समाजातील असावा (यामध्ये मुस्लिम, शिखर, ख्रिश्चन, पारसी, बुद्धीस्ट, जैन यांचा समावेश आहे.) अर्जदार महाराष्ट्रातील रहिवासी असावा, अर्जदार किमान साक्षर असावा, वयोमर्यादा १८ वर्ष किमान असावी,
आवश्यक कागदपत्र	शाळा सोडल्याचा दाखला, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, रहिवासी पुरावा, आवश्यकतेनुसार नोंदणी प्रमाणपत्र/परवाना/प्रकल्प अहवाल. प्रकल्पाशी संबंधित कागदपत्र.

योजनेचे नाव	<u>महिला समृद्धी योजना</u>
योजनेचे स्वरूप	रुपये २५०००/- प्रति लाभार्थी, स्वयंसहाय्यता गटा मार्फत, व्याजदर ५ टक्के
पात्रता	अर्जदार अल्पसंख्यांक समाजातील असावा (यामध्ये मुस्लिम, शिखर, ख्रिश्चन, पारसी, बुद्धीस्ट, जैन यांचा समावेश आहे.) अर्जदार महाराष्ट्रातील रहिवासी असावा, अर्जदार किमान साक्षर असावा, वयोमर्यादा १८ वर्ष किमान असावी,
आवश्यक कागदपत्र	शाळा सोडल्याचा दाखला, उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र, रहिवासी पुरावा, आवश्यकतेनुसार नोंदणी प्रमाणपत्र/परवाना/प्रकल्प अहवाल. प्रकल्पाशी संबंधित कागदपत्र.

-- ० ० ० --

आरोग्य विभाग

- I योजनेचे नाव - मातृत्व योजना
- योजनेचे स्वरूप - मातृत्व योजनेचा लाभ शासकीय/निमशासकीय आरोग्य संस्थेत प्रसुती होणाऱ्या राज्यातील सर्व लाभार्थ्यांसाठी (ग्रामीण व शहरी भागातील दारिद्र्य रेषे खालील व दारिद्र्य रेषेवरील) रुपये ८००/-एवढ्या रकमेच्या पॅकेज स्वरूपात देय आहे.
- पात्रतेचे निकष - मातृत्व योजनेचा लाभ शासकीय/निमशासकीय आरोग्य संस्थेत प्रसुती होणाऱ्या राज्यातील सर्व लाभार्थ्यांसाठी (ग्रामीण व शहरी भागातील दारिद्र्य रेषे खालील व दारिद्र्य रेषेवरील) सर्व लाभार्थ्यांसाठी असेल.
या योजनेचा लाभ दोन जिवंत अपत्यांपर्यंत देय राहिल.
प्रत्येक मातेसाठी ४००/- रुपये रोखीच्या स्वरूपात व ४००/- रुपये औषधीच्या स्वरूपात अनुज्ञेय आहे.
प्रत्येक मातेसाठी रोखीने द्यावयाच्या रु.४००/- अनुदानाचे वाटप मातेला आरोग्य संस्थेत प्रसुती झाल्यानंतर ताबडतोब किंवा घरी जाण्यापुर्वी धनादेशाच्या स्वरूपात देण्यात येते.
या योजनेचा लाभ जननी सुरक्षा योजना या केंद्र पुरस्कृत योजनेतून देण्यात येणाऱ्या लाभा व्यतिरीक्त आहे. म्हणजेच काही मातांना मातृत्व अनुदान योजना व जननी सुरक्षा योजना या दोन्ही योजनेचा लाभ मिळू शकतो.
- II योजनेचे नाव - जननी सुरक्षा योजना
- योजनेचे स्वरूप - ज्या गरोदर मातेचे बाळांतपण शासकी आरोग्य संस्थेत झालेले आहे त्यांना प्रसुती नंतर त्वरीत किंवा ७ दिवसांच्या आत बाळांत झालेल्या ठिकवणी लाभ
ग्रामीण रहिवाशी - रुपये ७००/-, शहरी रहिवाशी - ६००/-
ग्रामीण भागात शासकीय अथवा खाजगी संस्थेत प्रसुती काळातील जोखमीमुळे सिड्डीरीयन शस्त्रक्रिया करावयाची झाल्यास व त्यासाठी शासकीय रुग्णालयात तज्ञ वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची सेवा उपलब्ध नसल्यास खाजगी तज्ञ वैद्यकीय अधिकाऱ्यांना त्यांची सेवा देण्यासाठी रु. १५००/- अनुदान मानधन किंवा शस्त्रक्रिया खाजगी रुग्णालयात झाल्यास रु. १५००/- अनुदान खाजगी रुग्णालयात देण्यात येईल. तसेच मानांकित/नामनिर्देशित करण्यात आलेल्या प्रसुती रुग्णालयात प्रसुती झाल्यास त्या संस्थानाही वरील अनुदान देय राहिल.
- पात्रतेचे निकष - अनुसूचीत जाती, जमाती व दारिद्र्य रेषे खालील माता वय १९ वर्षांपेक्षा जास्त दोन जिवंत अपत्या पर्यंत.
- III योजनेचे नाव - सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजना
- योजनेचे स्वरूप - दारिद्र्य रेषेखालील फक्त १ किंवा २ मुलींवर कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेतलेल्या जोडप्यांना या योजनेचा लाभ घेता येईल.
राज्यातील ग्रामीण, शहरी व महानगरपालीका क्षेत्रातील सर्व जिल्ह्यात योजना कार्यान्वित.

मिळणारे लाभ	<p>१. फक्त एक मुलीवर कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास - रुपये २०००/- रोख व रुपये ८०००/- चे राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र मुलीच्या नावावर</p> <p>२. फक्त एक मुलीवर कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास - रुपये २०००/- रोख व रुपये ४०००/- चे राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र प्रत्येक मुलीच्या नावावर</p>
शर्ती व अटी	<p>योजनेचा लाभ महाराष्ट्र राज्यात वास्तव्यास असणाऱ्या कुटुंबांनाच देय आहे. लाभार्थी हा दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाच्या यादीतील असावा. पती व पत्नीने केलेली कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया राज्यातील शासनमान्य संस्था अथवा नोंदणीकृत वैद्यकिय व्यावसायीक यांचे रुग्णालयात केलेली असावी. पती व पत्नीने यापुर्वी कोणीही निर्बिजीकरण शस्त्रक्रिया केलेली नसावी. सदर योजनेच्या लाभार्थीस फक्त एक किंवा दोन जिवंत मुली असाव्यात परंतु कुटुंबात मुलगा मात्र नसावा. शेवटचे अपत्य एक वर्षाचे झाल्यावर व कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया झाल्यापासुन तीन वर्षांचे आत अर्ज सादर करणे आवश्यक.</p>
योजनेचे नाव योजनेचे स्वरूप	<p>जिवनदायी आरोग्य योजना</p> <p>आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील दारिद्र्यरेषे खालील रुग्णांना हृदय विकार, मुत्रपिंड विकार, मेंदु व मज्जा संस्थेचे विकार आणि कर्करोग या सारख्या गंभीर आजारावरील शस्त्रक्रियेच्या सोयी ज्या शासकीय/महानगरपालीकेच्या रुग्णालयात तसेच शासनमान्य खाजगी रुग्णालयात आहेत तेथे महाराष्ट्र राज्यातील दारिद्र्यरेषे खालील रहिवाश्यांना उपचार करून घेण्याच्या दृष्टीने जीवनदायी आरोग्य योजने अंतर्गत शासन निर्णयानुसार उपरोक्त आजारावर करण्यात येणाऱ्या शस्त्र क्रियेच्या खर्चावरील साधन सामुग्री व आवश्यक तेथे जीवनावश्यक किमती औषधे यावरील खर्च भागविण्यासाठी प्रत्येक प्रकरणी जास्तीत जास्त रुपये १५००००/- च्या मर्यादेत .</p> <p>(महाराष्ट्र शासन मान्य रुग्णालय ज्या जिल्हयात असेल त्या जिल्हयाच्या जिल्हा शल्य चिकीत्सक किंवा शासकीय महाविद्यालयाचे वैद्यकिय अधिक्षक हे रुपये १.०० लाखापर्यंत अर्थ सहाय्य मंजुर करतील. व त्या परिमंडळातील उपसंचालक यांनी १.५० लाखापर्यंतचे अर्थसहाय्य मंजुर करतील.)</p>
शर्ती व अटी	<p>दारिद्र्य रेषे खालील प्रमाणपत्र, शिधापत्रीका, ज्या रुग्णांकडे दारिद्र्य रेषेखालील पिवळ्या रंगाची शिधापत्रीका नाही अश्या रुग्णांच्या प्रकरणांसाठी तहसिलदार यांचे कडील रु.२००००/- पर्यंतचे उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र ग्राह्य धरण्यात येईल.</p>

योजनेचे नाव	<u>शालेय आरोग्य तपासणी</u>
योजनेचे स्वरूप	या योजने अंतर्गत जिल्हयातील वर्ग १ ते १० मध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांची पथका मार्फत विस्तृत तपासणी करून किरकोळ आजारी असलेल्या विद्यार्थ्यांवर औषधोपचार तसेच गंभीर आजार असलेल्या विद्यार्थ्यांची तज्ञ डॉक्टरांकडून तपासणी करणे व आजार व्यवस्थापन व हृदयावरील शस्त्रक्रिया शासकीय खर्चाने करून देणे.
अटी व शर्ती	जिल्हयातील सर्व शाळांतील विद्यार्थी यांची जिल्हा शल्य चिकीत्सक यांचे अधिनस्त तालुक्याचे ठिकाणी नियुक्त केलेल्या तपासणी पथकाद्वारे तपासणी करण्यात येते.
योजनेचे नाव	<u>हृदयरोग,कर्करोग व किडनी निकामी झालेल्या दुर्धर आजाराने पिडीत रुग्णांना आर्थिक सहाय्य</u>
योजनेचे स्वरूप	जिल्हा परिषदने त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील रहिवाश्यांचे आरोग्य व सुरक्षितता करण्याचे दृष्टिने स्वतःच्या उत्पन्नातून जिल्हयातील ग्रामिण जनतेमधून हृदयरोग,कर्करोग व किडनी निकामी झालेल्या दुर्धर आजाराने पिडीत रुग्णांना आर्थिक मदत देण्याच्या दृष्टिने योजना सुरु करण्यात आली आहे.
अटी व शर्ती	रुग्ण हा संबंधित जिल्हयातील ग्रामिण भागाचा रहिवाशी असावा.रुग्ण हा भुमिहिन,अल्पभुधारक,दारीद्वय रेषेखालील अथवा स्वातंत्र्य सैनिक असल्यास प्राधान्य रुग्ण हा दुर्धर आजाराने पिडीत असल्याबाबतचे प्राधिकृत वैद्यकीय संस्थेचे तज्ञ डॉक्टरांचे अथवा जिल्हा शल्य चिकीत्सकांचे प्रमाणपत्र आवश्यक आहे.
लाभ	जिल्हा परिषदेचे अध्यक्षतेखाली गठीत केलेल्या समितीद्वारे शिफारस केलेल्या रुग्णास १५०००/- पर्यंतच्या मर्यादेपर्यंत आर्थिक मदत देण्यात येत.

जिल्हा सामान्य रुग्णालय येथे शासनाच्या विविध योजनेसाठी खालील प्रमाणे प्रमाणपत्र दिल्या जाते.

१.	वयाचे प्रमाणपत्र	-	दर सोमवारी
२.	अपंगत्वाचे प्रमाणपत्र	-	प्रत्येक महिन्याच्या दुसऱ्या व चौथ्या गुरुवारी
३.	दुर्धर आजाराचे प्रमाणपत्र	-	दर रोज
			-- ० ० ० --

महसूल विभाग

राष्ट्रीय सहाय्य योजना

राज्य पुरस्कृत योजना

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

संजय गांधी निराधार अनुदान योजना

६५ वर्षा खालील निराधार पुरुष व महिला, अनाथ मुले, अपंगातील सर्व प्रवर्ग, क्षयरोग, कर्करोग, कुष्ठरोग, एड्स यासारख्या आजारांमुळे स्वतःचा चरितार्थ चालू न शकणारे पुरुष व महिला, निराधार विधवा(आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवासह) घटस्फोट प्रक्रीयेतील व घटस्फोट झालेल्या परंतु पोटगी न मिळालेल्या, अत्याचारीत व वेश्याव्यवसायातून मुक्त केलेल्या महिला यासर्वांना लाभ मिळेल. उत्पन्न मर्यादा २१०००/- पर्यंत, या योजनेखाली पात्र होणाऱ्या कुटुंबात एक लाभार्थी असल्यास रु५००/- प्रतिमाह एकापेक्षा जास्त रु ७५०/- प्रतिमाह आर्थिक सहाय्य.

पात्रतेचे निकष

वयाचा दाखला, उत्पन्नाचा दाखला, रहिवाशी दाखला, अपंगाचे प्रमाणपत्र, असमर्थतेचा/रोगाचा दाखला, कोणत्याही सरकारी किंवा निमसरकारी किंवा निवासगृहाचा अंतरवासी नसल्याचा दाखला, अनाथ असल्याचा दाखला

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

श्रावणबाळ सेवा राज्य निवृत्ती वेतन योजना

६५ व ६५ वर्षावरील दारिद्र्य रेषेखालील यादीत नाव असलेल्या निराधार स्त्री व पुरुषांना रुपये ३००/- प्रतिमाह प्रति लाभार्थी याच लाभार्थ्यांना केंद्र शासनाच्या इंदीरा राष्ट्रीय वृद्धापकाळ योजनेचे रुपये २००/- प्रतिमाह प्रति लाभार्थी असे एकूण रुपये ५००/- तसेच ६५ व ६५ वर्षावरील लाभार्थ्यांचे नाव दारिद्र्य रेषेखालील यादीत नाही अशांना या योजने अंतर्गत रुपये ५००/- प्रतिमाह लाभ मिळेल.

पात्रतेचे निकष

वयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेखालील यादीत नाव, रहिवाशी दाखला, उत्पन्नाचा दाखला.

केंद्र पुरस्कृत योजना

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

इंदीरा गांधी राष्ट्रीय वृद्धापकाळ निवृत्ती वेतन योजना

दारिद्र्य रेषेखालील ६५ व ६५ वर्षावरील सर्व व्यक्ती पात्र होतील. केंद्र शासनाकडून रुपये २००/- प्रतिमाह प्रती लाभार्थी व राज्य शासनाकडून रुपये ३००/- प्रतिमाह प्रतिलाभार्थी असे एकूण रुपये ५००/- प्रतिमाह प्रतिलाभार्थी मिळेल.

पात्रतेचे निकष

वयाचा दाखला, दारिद्र्य रेषेखालील यादीत नाव, रहिवाशी दाखला,

योजनेचे नाव
योजनेचे स्वरूप

राष्ट्रीय कुटुंब अर्थ सहाय्य योजना

केंद्र शासनाने विहित केलेल्या दारिद्र्य रेषे खालील परिवारातील उत्पन्नाचा सर्वात मोठा वाटा असलेली १८ ते ६४ वयोगटातील व्यक्ती मरण पावल्यास मृताच्या कुटुंबास एकरकमी रुपये १००००/- अर्थ सहाय्य देण्यात येते

पात्रतेचे निकष

उत्पन्नाचा दाखला, रहिवाशी दाखला, दारिद्र्य रेषेखालील प्रमाणपत्र.

-- ० ० ० --

महसूल विभाग

नैसर्गिक आपत्ती शारवा

नैसर्गिक आपत्तीमुळे बाधित झालेल्या आपदग्रस्तांना मदत देण्याबाबत

नैसर्गिक आपत्तीमुळे बाधित झालेल्या आपदग्रस्तांना तातडीने सहाय्य करणे हे शासनाचे आद्य कर्तव्य आहे. विविध नैसर्गिक आपत्तीमध्ये (उदा. गारपीट, वीज पडणे, अतिवृष्टी, पुर, भूकंप, चक्रीवादळ, समुद्राचे उधाण, दरड कोसळणे, व आकस्मिक आग) जीवित हानी व नुकसान झालेल्या आपदग्रस्तांना मदत देण्या बाबत शासन निर्णयानुसार निर्णय घेतलेले आहे.

नैसर्गिक आपत्ती जसे अतिवृष्टी, पुर, गारपीट, आकस्मिक आग, चक्रीवादळ, दरड कोसळणे, भूकंप या मध्ये निराधार झालेल्या कुटुंबातील प्रती व्यक्तींना रुपये १०००/- प्रमाणे ५ व्यक्तींपर्यंतच्या मर्यादेत अनुदान देण्यात येते.

घरांच्या नुकसानी साठी अनुज्ञेय असणाऱ्या अर्थसहाय्याबाबतचे निकष

१. नैसर्गिक आपत्तीमुळे पुर्णतः - १. नुकसान झालेले घर हे, राज्य शासनाने प्राधिकृत केलेल्या नुकसान झालेल्या घरांच्या दुरुस्ती आधिकाऱ्यांमार्फत प्रमाणित केलेले असावे.
साठी व पुनर्बाधणीसाठी आर्थिक २. घराला झालेल्या नुकसानीचे प्रमाण/आकलन हे, राज्य शासनाच्या तांत्रिक आधिकाऱ्याने प्रमाणित करणे गरजेचे आहे.
सहाय्य. (अशी मदत झालेल्या नुकसानीच्या किमती पर्यंत सिमित राहिल.)

अ) पुर्णतः पडलेले / उध्वस्त झालेले घर

- (i) पक्के घर रुपये ३५,०००/- प्रती घर पर्यंत अनुदान
(ii) कच्चे घर रुपये १०,०००/- प्रति घर पर्यंत अनुदान

ब) मोठ्या प्रमाणात झालेले घरांचे नुकसान

- (i) पक्के घर रुपये ५,०००/- प्रती घर पर्यंत अनुदान
(ii) कच्चे घर रुपये २,५००/- प्रति घर पर्यंत अनुदान

क) अंशतः पडलेल्या घरांच्या - राज्य शासनाच्या दिनांक १२.०६.२००१ रोजीच्या शासन नुकसानीसाठी निर्णयानुसार असलेल्या निकषांप्रमाणे प्रतिघरासाठी रुपये २४००/- पर्यंत अनुदान देय राहिल.

शेतीशी निगडित मृत जनावरांच्या मालकांना अनुज्ञेय असणाऱ्या अनुदानबाबतचे निकष

नैसर्गिक आपत्ती मुळे मृत झालेली - नैसर्गिक आपत्तीमुळे मृत झालेल्या दुभत्या तसेच ओढकाम दुभती जनावरे व ओढकाम करणारी करणाऱ्या जनावरांचा पंचनामा शासनाने प्राधिकृत केलेल्या जनावरे यांच्या मालकांना मदत आधिकाऱ्यांमार्फत होणे आवश्यक आहे.

- (i) दुभती तसेच ओढकाम करणारी - १) गाय, बैल, म्हैस, घोडा इत्यादी (मोठी जनावरे) रुपये १००००/- (दोन जनावरांच्या मर्यादेत)
जनावरे २. शेळी, मेंढी, वासरु, गाढव, खेचर इत्यादी (लहान जनावरे) रुपये १०००/- (दहा जनावरांच्या मर्यादेत)

-- ० ० ० --

जिल्हा पुरवठा अधिकारी सार्वजनिक वितरण व्यवस्था

योजनेचे नाव **एपिएल कार्ड**
निकष कुटुंबाचे एकत्रित वार्षिक उत्पन्न एक लक्ष किंवा त्यापेक्षा जास्त नसावे. कुटुंबातील कोणत्याही व्यक्तीकडे चारचाकी यांत्रिकी वाहन नसावे (टॅक्सी चालक वगळून), कुटुंबातील सर्व व्यक्तीच्या नावे मिळून चार हेक्टर किंवा त्यापेक्षा जास्त बारमाही बागायती शेतजमीन असू नये.

मिळणारे लाभ		गहु	तांदुळ	तुरदाळ	पामतेल	केरोसिन	साखर
वाटपाचे प्रमाण प्रति कार्ड		१० कि.	५ कि.	१ कि.	१ कि.	२.५ लि.	२ कि.
किरकोळ विक्रीदर प्रति किलो		७.२०	९.७०	५५.००	३०.००	९.६४ ते ९.७८	२०.००

योजनेचे नाव **बिपिएल कार्ड**
निकष पिवळ्या शिधापत्रिकेसाठी कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न खालील मर्यादेत असले पाहिजे.
अ) शहरी क्षेत्र - रुपये १५०००/-
ब) अवर्षण प्रवण व आदीवासी क्षेत्र - रुपये ११०००/-
क) उर्वरीत ग्रामीण क्षेत्र - ४०००/-

मिळणारे लाभ		गहु	तांदुळ	तुरदाळ	पामतेल	केरोसिन	साखर
वाटपाचे प्रमाण प्रति कार्ड		२० कि.	१५ कि.	१ कि.	१ कि.		प्रति मानसी ५०० ग्रॅम
किरकोळ विक्रीदर प्रति किलो		५.००	६.००	५५.००	३०.००	९.६४ ते ९.७८	१३.५०

योजनेचे नाव **अंत्योदय कार्ड**
निकष शासनाकडून इष्टांक प्राप्त झाल्यानंतर बीपीएल कार्डधारकांमधुन व दारिद्र्य रेषेच्या

यादीमधील कमीत कमी उत्पन्न असलेल्या लाभार्थ्यांना चढत्या क्रमाने इष्टांका एवढे अंत्योदय कार्ड देण्यात येतात. बीपीएल कार्ड धारकामधुन जेवढे कार्ड अंत्योदयामध्ये वर्ग करण्यात येतात तेवढे बीपीएल मधुन कमी करण्यात येतात.

मिळणारे लाभ		गहु	तांदुळ	तुरदाळ	पामतेल	केरोसिन	साखर
वाटपाचे प्रमाण प्रति कार्ड		२२ कि.	१३ कि.	१ कि.	१ कि.		प्रति माणसी ५०० ग्रॅम
किरकोळ विक्रीदर प्रति किलो		२.००	३.००	५५.००	३०.००	९.६४ ते ९.७८	१३.५०

योजनेचे नाव
निकष

अन्नपूर्णा कार्ड

या योजनेत निराधार भूमिहीन वृद्ध लाभार्थ्यांचा समावेश होतो.

मिळणारे लाभ		गहु	तांदुळ	तुरदाळ	पामतेल	केरोसिन	साखर
वाटपाचे प्रमाण प्रति कार्ड		५ कि.	५ कि.				
किरकोळ विक्रीदर प्रति किलो		मोफत	मोफत				

-- ० ० ० --

जिल्हा परिषद वाशिम

योजनेचे नाव	तिर्थक्षेत्र विकास योजना
उद्देश	धार्मिक स्थळी भाविकांना आवश्यक सुविधा उपलब्ध करून देणे
लाभाचे स्वरूप	सदरची योजना सामुदायीक लाभाची आहे. यामध्ये पिण्याचे पाणी, स्वच्छता गृह, पथदिवे, धर्मशाळा, भक्तीनिवास, नदीवरील घाट, प्रदक्षीणामार्ग, वाहनतळ, अत्यावश्यक ठिकाणी जाण्याचा मार्ग व सनाली गटारी इत्यादी कामे घेता येतात.
लाभार्थी निवडीचे निकष	सदरची योजना वैयक्तिक स्वरूपाची नसून सामुदायीक स्वरूपाचा सर्व भाविकांना लाभ होतो.
आवश्यक कागद पत्रे	१. संबंधीत धार्मिक संस्था, शासकीय संस्था, ट्रस्ट यांचे बंधपत्र २. पायाभूत सुविधा करणेसाठी जागा शासनाच्या मालकीची किंवा जमीनधारकाचे नाहरकत प्रमाणपत्र
संपर्क	जिल्हाधिकारी / मुख्य कार्यकारी अधिकारी
योजनेचे नाव	संत गाडगे बाबा ग्रामस्वच्छता अभियान
उद्देश	१. ग्रामीण भागात ग्रामपंचायतींनी स्वयंप्रेरणेने स्वच्छता करणे. २. ग्रामीण भागातील गावाचे आरोग्य सुधारणे ३. जनेतेला स्वच्छतेचे महत्व पटवून देणे ४. उघडयावर शौचविधी बंद करून शौचालयांचा वापर वाढविणे सर्व ग्रामपंचायती या योजनेचा लाभ घेऊ शकतात.
लाभाचे स्वरूप	सर्व ग्रामपंचायती या योजनेचा लाभ घेऊ शकतात.
लाभार्थी निवडीचे निकष	-
आवश्यक कागद पत्रे	ग्रामपंचायतीने २ ऑक्टोबर ते २६ जानेवारी या कालवधीमध्ये अभियानात भाग घेत असल्याबाबतचे पत्र देणे.
संपर्क	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद वाशिम
योजनेचे नाव	स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना ७५ टक्के केंद्र शासन २५ टक्के राज्य शासन.
उद्देश	१. दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाना बँकेचे कर्ज व शासकीय अनुदान देऊन स्वरोजगाराचे साधन उपलब्ध करून देणे व अशा लाभ देण्यात आलेल्या कुटुंबाना दारिद्र्य रेषेच्या वर आणणे. हा स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. २. स्थानिक स्तरावरील ग्रामीण जनतेच्या क्षमतेचा वापर करून लहान उद्योग निर्मातीचे साधन निर्माण करणे.

लाभाचे स्वरूप	<p>१. स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजने अंतर्गत प्रकल्पाच्या ३० टक्के व जास्तीत जास्त रूपये ७५००/- अनुदान देता येईल. अनुसूचित जाती/जमातीसाठी ५० टक्के व जास्तीत जास्त १००००/- अनुदान देता येईल. स्वरोजगाराच्या गट समुहासाठी हि मर्यादा प्रकल्प किमतीच्या ५० टक्के व जास्तीत जास्त रूपये १.२५ लक्ष अनुदान इतकी राहिल. सिंचन प्रकल्पासाठी सदरहु आर्थिक मर्यादा लागू राहणार नाही.</p> <p>२. स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार या योजने अंतर्गत गट समुहाला प्राधान्य देण्यात येईल. गट पातळीवरील स्वयंसहाय्यता गटांपैकी किमान ५० टक्के गट खास करून महिलांचे असावेत. त्या अनुषंगाने प्रत्येक स्वयंसहाय्यता गटामध्ये महिलांचा जास्तीत जास्त सहभाग वाढविण्याबाबत प्रयत्न करण्यात येईल.</p>
लाभार्थी निवडीचे निकष	या योजने अंतर्गत ग्रामीण क्षेत्रातील तळागाळातील लोकांना मदत देण्याचा प्रयत्न करण्यात येईल. त्याचप्रमाणे स्वरोजगारापैकी अनुसूचित जाती/जमातीचे ५० टक्के स्त्रिया ४० टक्के विकलांग ३ टक्के याप्रमाणे स्वरोजगारी असावेत.
संपर्क	प्रकल्प संचालक जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,
योजनेचे नाव	इंदिरा आवास योजना
उद्देश	ग्रामीण भागातील अनुसूचित जाती/जमातीच्या व्यक्तींना आणि मुक्त वेठबिगरांना तसेच दारिद्र्य रेषेखालील अनुसूचित जाती / जमाती व्यतिरीक्त इतर ग्रामीण गरीब व्यक्तींना घरकुल बांधण्यासाठी आर्थिक मदत देणे हा योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. इंदिरा आवास योजने अंतर्गत शस्त्र दलातील व अर्ध सैनिक दलातील लढाई मध्ये मृत पावलेल्या सैनिकांचे कुटुंब व विधवा यांना उत्पन्नाची अट शिथिल करून घरकुलाचा लाभ देण्यात येतो. या योजने अंतर्गत दारिद्र्य रेषेखालील व्यक्तींसाठी ३ टक्के आरक्षण ठेवण्यात आले आहे.
लाभाचे स्वरूप	केंद्र शासनाने घरकुलाची किंमत रूपये २५०००/- निश्चीत केली आहे. त्यानुसार निधी दिला जातो. परंतु राज्य शासनाचा स्वतःचा सहभाग असावा म्हणून राज्य शासन स्तरावर घरकुलाची किंमत रूपये ५०००/- वाढविण्यात आली असून त्यातील रूपये ३५००/- राज्य शासनाचा अतिरीक्त हिस्सा व रूपये १५००/- हा लाभार्थ्यांचा (मजुरीच्या स्वरूपात) हिस्सा आहे.
लाभार्थी निवडीचे निकष	वैयक्तिक लाभाची योजना <p>१. या योजने अंतर्गत लाभार्थींची निवड ही ग्रामसभे मार्फत करण्यात येते.</p> <p>२. सदर योजने अंतर्गत केंद्र शासनाकडून प्रतिवर्षी दारिद्र्य रेषे खालील लोकसंख्येच्या प्रमाणात घरकुलांचे लक्षांक राज्यासाठी प्रति जिल्ह्यास निश्चित करून दिल्या जाते.</p>
संपर्क	प्रकल्प संचालक जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,

योजनेचे नाव	राजीव गांधी निवारा योजना क्रमांक १
उद्देश	राज्यातील ग्रामीण भागातील दारिद्र्य रेषेखालील व्यक्तींकरीता घरकुले उपलब्ध करून देणे.
लाभाचे स्वरूप	भूखंडाचे क्षेत्रफळ ५०० चौ.फुट, बांधकाम क्षेत्रफळ २०० चौ.फुट, घरकुलाची किंमत रुपये २८५००/-
लाभार्थी निवडीचे निकष	लाभ धारकांची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रुपये २००००/- पर्यंत, दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबाच्या यादीमध्ये कुटुंबाचे नाव समाविष्ट असणे आवश्यक आहे. यापुर्वी तत्सम योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा. इंदिरा आवास योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे अनुसूचित जाती/जमातीच्या व अपंग कुटुंब व्यक्तींना प्राधान्य देण्यात यावे.
संपर्क	प्रकल्प संचालक जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,
योजनेचे नाव	राजीव गांधी निवारा योजना क्रमांक २
उद्देश	राज्यातील ग्रामीण भागातील दारिद्र्य रेषेवरील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल/बेघर अल्पभूधारक व्यक्तींकरीता घरकुले उपलब्ध करून देणे.
लाभाचे स्वरूप	भूखंडाचे क्षेत्रफळ ७५० चौ.फुट, बांधकाम क्षेत्रफळ २५० चौ.फुट, घरकुलाची किंमत रुपये ५००००/-
लाभार्थी निवडीचे निकष	लाभ धारकांची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा रुपये २०००१/- ते रुपये ५००००/-पर्यंत, लाभार्थी कुटुंब हे योजनेच्या लाभ क्षेत्रात वास्तव्य करणारे असावे. त्याबाबत वास्तव्याचा पुरावा म्हणून रेशनकार्ड, मतदार यादीत नाव असणे, लाभार्थी कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न रुपये ५००००/- पेक्षा जास्त नसावे, उत्पन्ना बाबत ग्रामपंचायत/गटविकास अधिकारी/तहसिलदार यांचे प्रमाणपत्र आवश्यक आहे. यापुर्वी तत्सम योजनेचा लाभ घेतलेला नसावा. प्रकल्पग्रस्त, अपंग, स्त्रिया (विधवा, घटस्फोटीत, परित्यक्ता) यांना प्राधान्य देण्यात येईल. स्वतःची जागा असल्यास घरबांधणीकरीता लाभार्थी पात्र असेल. सदरची सदनिका कुटुंबातील स्त्रिया किंवा पती पत्नीच्या संयुक्त नावे नोंद करण्यात येईल. लाभार्थीचे योगदान म्हणून रक्कम रुपये ५०००/- रोख किंवा साहित्य वा मजुरीच्या स्वरूपात द्यावयाचे आहे. योगदान लाभार्थीने स्वतःचे खाते उघडून बँकेत जमा करून त्याबाबतचा पुरवा ग्रामपंचायत कार्यालयामध्ये जमा करणे आवश्यक राहिल. लाभार्थीने रक्कम रुपये ४५०००/- हि बिनव्याजी कर्ज म्हणून २० वर्षांच्या परतफेडीच्या मुदतीवर द्यावयाची आहे.
संपर्क	प्रकल्प संचालक जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा,

योजनेचे नाव
उद्देश

लाभाचे स्वरूप
निवडीचे निकष

संपर्क

पुढाकार लोकांचा सहभाग शासनाचा

१. प्रत्येक गावाला व गावातल्या प्रत्येकाला शुद्ध व पुरेसे पाणी सातत्याने, समुहशक्तीतून प्राप्त व्हावे. स्वच्छ ग्रामपरिसर, निर्मळ शरीर व आरोग्यदायी जिवन यासाठी आवश्यक सुविधा, माहिती व कौशल्ये उपलब्ध व्हावीत. पिण्याच्या पाण्याचे स्रोत बळकटीकरण. स्रोत पूनःभरण, जुन्या योजनांचे पुनरुज्जीवन, स्रोत विकास, जुन्या सुविधांचा पुरेपुर वापर व यातून गरज भागत नसली तर किमान खर्चाची नवीन सुविधा निर्माती. जल आणि स्वच्छतेच्या लोकभिमुख प्रकल्प अंमलबजावणीतून इतर ग्रामस्तरीय मुलभूत सुविधा स्वप्रयत्नातून प्राप्त करून घेण्याची गावाला सवय लागावी.

सामुदायीक

टप्प्यानुसार जिल्हा निवडीचे निकष

१. पाणी टंचाई, पाणी शुद्धता (नैसर्गिक + मानवनिर्मित) पाणी उपलब्धता - ४५ गुण (टंचाई तिव्रता)
२. मागासवर्गीय, आदीवासी, दारिद्र्य रेषेखालील लोकसंख्या प्रमाण - २५ गुण (सामाजिक व आर्थिक मागासलेपणा)
३. संत गाडगेबाबा ग्रामस्वच्छता अभियान, शिवकालीन पाणी साठवण योजना, महात्मा फुले जल अभियान, यशवंत ग्रामसमृद्धी योजनेतील एकुण जिल्हास्तर सहभाग - ३० गुण (लोकसहभाग)

ग्रामपंचायत निवडीचे निकष

१. सध्याची पाणी उपलब्धता - २५ गुण
२. पाणी शुद्धता (नैसर्गिक + मानवनिर्मित) - २५ गुण
३. दारिद्र्य रेषेखालील लोकसंख्या प्रमाण - १० गुण
४. मागासवर्गीय लोकसंख्या प्रमाण - १० गुण
५. आदिवासी लोकसंख्या प्रमाण - १० गुण
६. सध्याची पाणी पट्टी वसुली - ५ गुण
७. संत गाडगेबाबा ग्रामस्वच्छता अभियान, शिवकालीन पाणी साठवण योजना, महात्मा फुले जल अभियान, यशवंत ग्रामसमृद्धी योजनेतील एकुण जिल्हास्तर सहभाग - ५ गुण
८. भूजल अधिनियम अंमलबजावणी - १० गुण

प्रकल्प संचालक जिल्हा ग्रामिण विकास यंत्रणा

योजनेचे नाव
उद्देश

आमच्या गावात आम्ही सरकार

ग्रामपंचायतीतील ग्रामस्थांना सामाजिक उत्तरदायीत्वाची जाणीव विकास होण्यासाठी आमच्या गावात सरकार अभियान राबविण्यात येत आहे. संत गाडगेबाबा ग्रामस्वच्छता अभियानाच्या धर्तीवर स्पर्धा घेऊन काही ग्रामपंचायतींची निवड करून त्यांची क्षमता वाढ करून आदर्श प्रशासन व्यवस्था त्या ग्रामपंचायतीमार्फत उपलब्ध करून त्या ग्रामपंचायतीतस आदर्श ग्रामपंचायत दर्जा प्राप्त करून देणे हा या अभियानाचा मुख्य उद्देश आहे.

लाभाचे स्वरूप
निवडीचे निकष

सामुदायीक

सदर अभियानांतर्गत ग्रामपंचायत निवड स्पर्धेतपात्र होण्यासाठी खालील पैकी कोणत्याही एका निकषांची पूर्तता होणे आवश्यक आहे.

१. संत गाडगे बाबा ग्राम स्वच्छता अभियानात जिल्हा परिषद मतदार संघात कोणत्याही वर्षी पहिला क्रमांक प्राप्त झालेली ग्रामपंचायत
  २. जलस्वराज प्रकल्पात निवड झालेली ग्रामपंचायत
  ३. हागणदारी मुक्त ग्रामपंचायत (जिल्हा परिषदेकडून राज्य शासनाकडे किमान प्रस्ताव सादर केलेली ग्रामपंचायत
  ४. ग्रामपंचायत हद्दीत किमान एक पाणलोट क्षेत्र पूर्ण विकसीत केलेली ग्रामपंचायत
  ५. शिवकालीन पाणी साठवण योजनेत सहभागी होऊन संपुर्ण ग्रामपंचायत क्षेत्रात पाण्याचे लेखा परिक्षण करून भूजल कायद्याची काटेकोर अंमलबजावणी करून अस्तित्वात असलेला सर्व स्रोतांचे बळकटीकरण केलेली ग्रामपंचायत
  ६. आदर्श गाव योजनेत समाविष्ट असलेली ग्रामपंचायत
  ७. यशवंत ग्राम समृद्धी योजनेत सहभागी होऊन त्यात घेतलेले काम यशस्वीपणे पुर्ण केलेली ग्रामपंचायत
१. निवड झाल्यावर प्रत्येक ग्रामपंचायतीस क्षमता वाढीसाठी रुपये ५००००/- देण्यात येतो.
  २. निवडलेल्या ग्रामपंचायतीस सर्वकष विकास आराखडा अंमलबजावणीसाठी प्रकल्प मुल्य रुपये १०.०० लाख पर्यंत प्रोत्साहन निधी म्हणुन मंजुर करता येते. यापैकी १५ टक्के रकमेएवढी लोकवर्गणी ग्रामपंचायतीस भरावी लागते.

निधी वाटपाचा
तपशिल

संपर्क

पथक प्रमुख जलस्वराज्य प्रकल्प

योजनेचे नाव
उद्देश
लाभाचे स्वरूप

भारत निर्माण (केंद्र पुरस्कृत)

नळाने पाणी पुरवठा करणे.

१. गावाची/काही गट ग्रामपंचायतीची स्वतःची पाणी पुरवठा योजना
२. १० टक्के लोकवर्गणी विगर आदिवासी लोक सहभाग
३. ५ टक्के आदिवासी लोक सहभाग
४. ५ कोटी रुपये पर्यंतचा प्रादेशिक योजना सुध्दा घेऊ शकतात
५. मागणी आधारीत पुरवठा तत्व.

निवडीचे निकष

४० टक्के ग्रामसभा उपस्थिती, लोकसहभाग महत्व, सिंचनासाठी गावठाणात विंधन विहीर घेण्यात येणार नाही, गाव १०० टक्के हागणदारी मुक्त करण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येईल व योजनेचा दुसरा हप्ता मिळण्यापुर्वी गाव १०० टक्के हागणदारी मुक्त करण्यात येईल, ५० टक्के महिला व ५० टक्के पुरुष कमिटी मध्ये आवश्यक, स्वतंत्र खाते आवश्यक. लेखा परिक्षण समिती स्थापन व वेळोवेळी तपासणी.

आवश्यक
कागदपत्रे
संपर्क

ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीची स्थापना, ४० टक्के ग्रामसभा उपस्थिती ठराव, महिला ग्रामसभा (स्वतंत्र) ठराव
कार्यकारी अभियंता, ग्रामिण पाणी पुरवठा योजना

योजनेचे नाव
उद्देश
लाभाचे स्वरूप

स्वजलधारा (केंद्र पुरस्कृत)

नळाने पाणी पुरवठा करणे.

१. गावाची/काही गट ग्रामपंचायतीची स्वतःची पाणी पुरवठा योजना
२. १० टक्के लोकवर्गणी विगर आदिवासी लोक सहभाग
३. ५ टक्के आदिवासी लोक सहभाग
४. ५ कोटी रुपये पर्यंतचा प्रादेशिक योजना सुध्दा घेऊ शकतात
५. मागणी आधारीत पुरवठा तत्व.

निवडीचे निकष

४० टक्के ग्रामसभा उपस्थिती, लोकसहभाग महत्व, सिंचनासाठी गावठाणात विंधन विहीर घेण्यात येणार नाही, गाव १०० टक्के हागणदारी मुक्त करण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येईल व योजनेचा दुसरा हप्ता मिळण्यापुर्वी गाव १०० टक्के हागणदारी मुक्त करण्यात येईल, ५० टक्के महिला व ५० टक्के पुरुष कमिटी मध्ये आवश्यक, स्वतंत्र खाते आवश्यक. लेखा परिक्षण समिती स्थापन व वेळोवेळी तपासणी.

आवश्यक
कागदपत्रे
संपर्क

ग्राम पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीची स्थापना, ४० टक्के ग्रामसभा उपस्थिती ठराव, महिला ग्रामसभा (स्वतंत्र) ठराव
कार्यकारी अभियंता, ग्रामिण पाणी पुरवठा योजना

आरोग्य विभाग

योजनेचे नाव उद्देश	राष्ट्रीय अंधत्व नियंत्रण कार्यक्रम अंधत्वाचे प्रमाण कमी करणे अ जिवनसत्वाच्या अभावी येणाऱ्या रातांधळेपास प्रतिबंध करणे
स्वरूप	या कार्यक्रमांतर्गत नेत्रचिकीत्सा शिबीराचे आयोजन करून याद्वारे मोतीबिंदु काढून टाकण्याकरीता इतर भागांवर इलाज करण्यासाठी पुरेशा सुविधा उपलब्ध करण्यात आल्या आहेत. प्राथमिक आरोग्य केंद्र व ग्रामीण रुग्णालयात सुध्दा हि शिबिरे आयोजित करण्यात येतात. ५ वर्षाखालील मुलांना अ जिवनसत्वाचा डोस व दृष्टीदोष दुर करणे
संपर्क	गावस्तरावर - आरोग्य कर्मचारी, वैद्यकिय अधिकारी प्राथमिक आरोग्य केंद्र/उपकेंद्र/पथक/ग्रामिण रुग्णालये जिल्हा स्तरावर - जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा शल्य चिकीत्सक सामान्य रुग्णालय
योजनेचे नाव उद्देश	राष्ट्रीय हिवताप नियंत्रण कार्यक्रम हिवतापाचा प्रादुर्भाव हा प्लासमोडीय नामक परजिवी जंतुमुळे होतो या रोगाचा फैलाव अॅनाफिलीस जातीच्या मादीडासापासून होतो. वारंवार उद्भवणाऱ्या या रोगाचे निर्मुलन करण्यासाठी कार्यक्रम.
स्वरूप	ग्रामीण भागात इतर अन्य रोगापेक्षा मलेरीयाच्या प्रादुर्भावर पुढील उपायांनी प्रतिबंध घालण्याचा प्रयत्नांवर भर आहे. १. हिवताप प्रसारक्षम डासांवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी घर व परिसरात डिडिटी व मलेथिऑन या जंतुनाशकाची फवारणी करणे. २. या रुग्णाच्या रक्ताचे नमुने आरोग्य सेवकामार्फत तपासणीसाठी घेणे व प्राथमिक उपचार करणे, तसेच रोगी आढळल्यास त्यावर उपचार करणे.
संपर्क	गावस्तरावर - आरोग्य कर्मचारी, वैद्यकिय अधिकारी प्राथमिक आरोग्य केंद्र/उपकेंद्र/पथक/ग्रामिण रुग्णालये जिल्हा स्तरावर - जिल्हा हिवताप अधिकारी, जिल्हा शल्य चिकीत्सक सामान्य रुग्णालय
योजनेचे नाव उद्देश	माताबाल संगोपन कार्यक्रम मुलांना व मातांना रोग प्रतिबंधक लस टोचून त्यांना रोगापासून संरक्षित करणे तसेच बालमृत्यु व मातामृत्यु तसेच नवजात अर्भकांचे नियमीतपणे लस.
स्वरूप	या कार्यक्रमात खालील प्रमाणे सेवा उपलब्ध करून देण्यात येतात आजार - लस घटसर्प, डांग्या खोकला, धनुर्वात - तिहेरी लस (डिटीपी लस) गोवर - गोवर लस क्षयरोग - क्षयरोग प्रतिबंधक लस (बी.सी.जी.) पोलीयो - बाल पक्षघात (पोलीओ लस) धनुर्वात - टी.टी.लस
संपर्क	गावस्तरावर - आरोग्य कर्मचारी, वैद्यकिय अधिकारी प्राथमिक आरोग्य केंद्र/उपकेंद्र/पथक/ग्रामिण रुग्णालये जिल्हा स्तरावर - जिल्हा हिवताप अधिकारी, जिल्हा शल्य चिकीत्सक सामान्य रुग्णालय

-- ० ० ० --

दुरध्वनी क्रमांक

अ.क्र.	कार्यालयाचे नाव	दुरध्वनी कार्यालय		
१	जिल्हाधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३३४००		
२	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प.वाशिम	०७२५२ - २३२८६१		
३	अपर जिल्हाधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३२६३८		
४	निवासी उप जिल्हाधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३३६५३		
५	जिल्हा पुरवठा अधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३३६५२		
६	उपविभागीय अधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३२०८२		
७	उपविभागीय अधिकारी, मंगरुळपीर	०७२५३ - २३०२३६		
८	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३५८१३		
९	विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३५३९९		
१०	उपायुक्त, पशुसंवर्धन, वाशिम	०७२५२ - २३४०३६		
११	जिल्हा रेशिम विकास अधिकारी, वाशिम	०७२५२ - २३३५५२		
१२	प्रकल्प अधिकारी, आदिवासी विकास अकोला	०७२४ - २४२५०६८		
१३	जिल्हा मत्स्य व्यवसाय अधिकारी, अकोला	०७२४ - २४५८७५२		
१४	जिल्हा दुग्ध विकास अधिकारी, अकोला	०७२४ - २४५९७३६		
१५	महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, वाशिम	०७२५२ - २३५७०८		
१६	जिल्हा शल्य चिकीत्सक, वाशिम	०७२५२ - २३२००१		
१७	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत), जि.प.वाशिम	०७२५२ - २८८६२९		
१८	उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (बालकल्याण), जि.प.वाशिम	०७२५२ - २३४५०३		
१९	समाज कल्याण अधिकारी, जि.प.वाशिम	०७२५२ - २३५७५८		
२०	जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जि.प.वाशिम	०७२५२ - २३३१३२		
२१	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जि.प.वाशिम	०७२५२ - २३५४७३		
२२	जिल्हा कृषि विकास अधिकारी, जि.प.वाशिम	०७२५२ - २३२१४३		
२३	व्यवस्थापक, संत रोहिदास चर्मोद्योग महामंडळ, वाशिम			
२४	व्यवस्थापक, शाहिर अण्णाभाऊ साठे आर्थिक विकास महामंडळ	०७२५२ - २३१४५७		
२५	व्यवस्थापक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, वाशिम	०७२५२ - २३१३५९		
२६	व्यवस्थापक, महात्मा फुले आर्थिक विकास महामंडळ	०७२५२ - २३१२६७		
२७	व्यवस्थापक, वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ लि.			
२८	व्यवस्थापक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्या.	०७२३२ - २५३१६९		
२९	व्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य अपंग वित्त आणि विकास महामंडळ म.	०७२५२ - २३१६६५		
३०	व्यवस्थापक, मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ			
	तालुका	तहसिलदार	तालुका कृषि अधिकारी	गटविकास अधिकारी
३१	वाशिम	०७२५२ - २३२००८	०७२५२ - २३२१८२	०७२५२ - २३२०२६
३२	मालेगाव	०७२५४ - २३१३७३	०७२५४ - २८०७०२	०७२५४ - २३१३४५
३३	रिसोड	०७२५१ - २२२३१६	०७२५१ - २२२४८६	०७२५१ - २२२३२७
३४	मंगरुळपीर	०७२५३ - २३०२२८	०७२५३ - २३०३१४	०७२५३ - २३०२२१
३५	मानोरा	०७२५३ - २३३२४६	०७२५३ - २३३२८३	०७२५३ - २३३२२७
३६	कारंजा	०७२५६ - २२२१७०	०७२५६ - २२४०५९	०७२५६ - २२२०७३